

40 dnů s Biblí 2021:

Pane, nauč nás modlit se

Materiál pro kazatele a vedoucí

PANE, NAUČ NÁS MODLIT SE

„*Pane, nauč nás modlit se*,“ žádali učedníci Ježíše, když ho viděli, jak se modlí (L 11,1nn). Jan Křtítel tomu své žáky učil, Pane, nauč nás tomu také... Ježíšovou bezprostřední odpovědí na učednickou prosbu byla slova, známá po staletí jako modlitba Páně nebo Otčenáš. Odpovědí v širším slova smyslu bylo však celé Ježíšovo vyučování, ba celý jeho život – a jeho umírání -, jak ho zvěstuje evangelium.

Ježíšova modlitba a Ježíšův modlitební, a vůbec celý život představovaly žádoucí a potřebnou odpověď pro učedníky tehdy; a stejně žádoucí a potřebnou odpověď představují pro nás dnes. Vždyť i my musíme Krista opakovaně, ne-li vždy nově žádat: „*Pane, nauč nás modlit se*.“ Ano – hádám a snad nikomu nadmíru nekřivdím – ani my se většinou (ještě) neumíme modlit. Či raději doznám jen sám za sebe: Ano, neumím se modlit! A vlastně se necítím způsobilý o modlitbě psát ani se pokoušet o tvorbu studijního materiálu k tématu. Víím z osobní zkušenosti, co je modlitební ztišení a co vyslyšené modlitby. Ale znám i modlitební nejistotu a bezradnost, o níž píše apoštol: „*Nevíme, jak a za co se modlit*“ (Ř 8,26). Znáím nevyslyšené modlitby. Víím, jak prázdná jsou leckdy slova mých modliteb; a jak ochromující může být Boží ticho, o které se modlitba rozbíjí. Znáím nedověru, ale i obyčejnou roztěkanost, lenivost, nechut' k modlitbě, dny bez modlitby...

Tím spíše vás ale i v letošním období předvelikonočního půstu zvu do Písma. Konkrétně ke slovům modlitby Páně a k vyprávění Lukášova evangelia - ono zmiňuje učednickou prosbu a lze je plným právem nazvat „*evangeliem modlitby*“. Zvu vás k modlitbě. Přičemž v záhlaví a v jádru četby, studia, kázání i modliteb necht' je právě ona primární prosba: „*Pane, nauč nás modlit se*.“

Materiál 40 dnů s Biblií jako už tradičně nabízí rozpis denního čtení, tentokrát tedy jednak k Lukášovu evangeliu, jednak ke třetí a čtvrté knize Žalmů; dále výkladové poznámky ke kázáním (z textů Lukášova evangelia, které připadají na tu kterou neděli); a také podněty ke společnému studiu. K tomuto studiu je určen „*modlitební katechismus*“, věnovaný modlitbě Páně. Šťastnou shodou okolností se texty nedělních kázání vždy nějak dotýkají témat právě probraných částí z modlitby Páně. Materiál přináší také skromné podněty k osobní či rodinné modlitbě.

David Beňa
tajemník odboru RCB pro vzdělávání

TÁPAVÉ UVEDENÍ DO MODLITBY

„Psát (...) o modlitbě je pochybný podnik,“ říká Oscar Cullmann, profesor basilejské univerzity, v úvodní větě své poslední knihy, kterou věnoval právě modlitbě. Modlitba je cosi intimního, drahocenného, křehkého - těžko se o ní pojednává z teologického odstupu; a bez rdění a bázně. V modlitbě se člověk setkává s Bohem (a se sebou samým); či Boha (a sebe sama) hledá a vyhlíží (Ž 42). Vzpomíná Božích darů i bolestí vlastních, svých bližních a světa. A Boha (a sebe i svět) nově poznává... anebo ztrácí. Modlitba je místem zápasů víry – a zápasů o víru -, ale někdy také místem nevíry a marnivosti (Mt 6,5.7; L 18,9-14 aj.). Je útočištěm i bojištěm. Dotýká se v ní nebe se zemí, „tak at' nemnohá jsou tvá slova“ (Kaz 5,1). Snadno o ní člověk řekne příliš mnoho a propadne buď svéhlavosti, anebo rezignaci. Právě v modlitbě se ukazuje, jak si kdo představuje (či zrovna zakouší) Pána Boha – zda jako přísného Rozhodčího, či soucitného Otce; zdali jako Zdroj vesmírných sil, anebo jako svrchovaného Krále všehomíra; zda jako mlčenlivou Hlubinu bytí, anebo vášnivého, nespoutaného Bojovníka, který se člověku staví svým slovem do cesty. Právě v modlitbě se projevují zvláštnosti různých výkladů Písma a teologických nauk, křesťanských tradic a zbožností, ale i osobního nastavení a životopisu. Snad proto není náhodou – a jde naopak o důležité teologické datum -, že evangelia sice opakovaně zmiňují Ježíšovy modlitby o samotě, avšak o společných modlitebních chvílích v učednickém kruhu nic nečteme; a také Kristova (a podobně apoštolská) naučení o modlitbě že jsou spíše vzácná a kusá, nemetodická a cudná. Ano, psát o modlitbě je „pochybný podnik“.

A přece smíme s Biblí a s tradicí i vlastní zkušeností o modlitbě mluvit, přemýšlet, učit se jí. Vždyť je tepem víry, svatyní uprostřed všedního světa. Je naší řečí k Bohu, s Bohem... a od Boha. Je řečí - i mlčením -, v němž překračujeme možnosti lidského jazyka a vědomí, a přece se právě tak smíme stávat skutečně pozemskými lidmi, lidmi stvořenými k Božímu obrazu, dětmi Božími.

O modlitbě bylo napsáno mnoho užitečného. Tento materiál neumí vlastně nic přidat, ba nechce ani zbytečně opakovat, co lépe napsali jiní, povolanejší. Z mnoha titulů, v češtině dostupných, zmiňme alespoň např.:

- Dietrich Bonhoeffer: Život v obecnství, Návrat domů 2006.
- Carlo Carretto: Listy z pouště, Cesta 1994.
- Romano Guardini: O modlitbě. Uvedení do školy křesťanské modlitby, Karmelitánské nakladatelství 2006.
- Anselm Grün: Modlitba jako setkání, Karmelitánské nakladatelství 1993, 2002.
- Jan Kalvín: Modlitby, Kalich 1948.
- Timothy Keller: Modlitba. Zkušenost posvátné úcty a důvěrného vztahu s Bohem, Triton 2017.
- Jan M. Lochman: Otče náš. Křesťanský život ve světle modlitby Páně, Kalich 1993.
- Martin Luther: Modlitby. Jak se modlit, Zdeněk Susa 2009.
- Henry J. M. Nouwen: Cesta srdce. Spiritualita pouště a duchovní služba dnešní doby, Zvon 1995.
- Antonyj Surožskij: Tvář v tvář, Karmelitánské nakladatelství 2002.

Seznam by měl pokračovat! Každý necht' vybírá, čte, praktikuje... a rozsuzuje. A nezapomíná na čtyři základní východiska, vzájemně se prolínající: 1) Modlitba je Boží dar; 2) úzce se váže k Božímu slovu; 3) je barevná a pestrá jako duha; a 4) není technikou, nýbrž společenstvím.

1) Modlitba je Boží dar

„Modlitba je souhrnem našich vztahů k Bohu,“ píše Carlo Carretto, člen společenství Malých bratří Ježíšových. „Jsme takoví, jaká je naše modlitba.“ Ovšem vzápětí dodá, že modlitba „nepochází ze země, ale z nebes“.

V modlitbě se formuluje a formuje náš vztah k Bohu. Modlitba je výrazem naší víry, našeho charakteru a životního příběhu. Zároveň není naším vynálezem či výsledkem lidské touhy. Je ozvěnou touhy Boží po nás, darem Boží milosti! Bůh nás stvořil; jako první oslovil Abrama; vyvolil si Izrael a daroval mu zákon; svěřil pro Izrael a svět prorokům své slovo; z vlastního rozhodnutí se v Ježíši stal přímo jedním z nás! A člověk tomuto Božímu oslovení, tomuto vtělení Božího slova naslouchá; a teprve na jeho popud a jeho prostřednictvím se k Bohu obrací – ve víře, poslušném skutku, v modlitbě. Proto žaltář, „knížka modlící“ Bible, začíná blahopřáním: „*Blaze muži... který nad jeho zákonem rozjímá ve dne i v noci*“ (Ž 1,1n). Modlitba je reakcí na Boží zákon; je očekáváním na Boha a jeho dávné dary: „*Bože, na vlastní uši jsme slýchali vyprávění svých otců o činu, který jsi vykonal za jejich dnů, za dnů dávných... Na pomoc nám povstaň, vykup nás pro své milosrdenství*“ (Ž 44,1.27).

Jak říká Pán Ježíš, modlitba se děje „*ve jménu mém*“ (J 16,23-28; Mt 18,18-20). Aneb k Bohu se neobracíme svémyslně, nýbrž z Kristova pověření a zmocnění, ne pro své zásluhy a dosaženou dokonalost, nýbrž pro ponížení a vyvýšení Kristovo, ne sami za sebe, nýbrž ve víře v Ježíše Krista, v jednotě s Ježíšem (srov. Žd 4,14-16; 6,18-20; 10,19nn). Apoštol Pavel podobně mluví o Božím Duchu, který byl v Ježíšovi, Synu Božím, a nyní je i v nás, s Ježíšem nás tak spojuje a dělá z nás Boží děti. Právě tento „*Duch synovství*“ je podněcovatelem modlitby, ba je samotným modlitebníkem. V Duchu se jako „*synové Boží*“ modlíme k Otci, příp. sám Duch v nás k Otci volá (Ř 8,15n.26-30; Ga 4,6n). Podle novozákonníka O. Cullmanna se proto v modlitebním daru jazyků, mimorozumových a nesrozumitelných (1K 14,7nn), demonstruje tajemství *každé* modlitby, i té „*rozumné*“, vědomé, srozumitelné: Modlitba je naší řečí k Bohu, zároveň ale přesahuje hranice našeho jazyka a rozumu, vždyť v ní jaksi mluví Bůh s Bohem, vždyť se v ní jaksi připojujeme k odvěkému rozhovoru Božímu (Ř 8,34).

Modlitba je Boží dar člověku: je nám dáno oslovit Stvořitele jako svého Otce, ba jsme přizváni do společenství vzájemné lásky v Bohu. Jak říkali reformátoři: modlíme se k Otci - skrze Syna - v moci Ducha svatého.

2) Modlitba se rodí z Božího slova

Modlitba proto není jen spontánním výkřikem zbožného srdce, nýbrž opírá se o zjevení Boží, vychází ze slov Písma, upozorňuje Dietrich Bonhoeffer. Tak nás to ostatně učí stará mnišská a reformační praxe žalmového zpěvu: naše slova se rodí ze slov Bible; biblické formy dávají tvar a směr naší víře. Podobně modlitbu zakládá také mnišská tradice tzv. „*božského čtení*“, lectio divina. Text Bible je tu předmětem opakovaného pročitání (lectio) a pomalého promýšlení,

přemýšlivého aplikování do vlastního srdce a života (meditatio). Z takto „ochutnávaného“ či „vychutnávaného“ textu se rodí modlitba slov (oratio), ale někdy také modlitba mlčení, tichého, nazíravého spočinutí v Bohu (contemplatio).

Martin Luther, vyrostlý v mnišské tradici, na tomto místě ovšem mluví o pokušení (tentatio): Životní zkoušky a selhání odvádějí člověka pryč od vlastních, tu budujících, jindy zavádějících zkušeností a odkazují ho takřkajíc zpět na začátek – ke slovu Písma, k darům a zaslíbením Kristovým, jež žádají jediné důvěru a jež jediné přinášejí spásu. Nouze učí člověka modlitbě, praví německé přísloví (Not lehr't beten). Ostatně i učitelé modlitby z jiných tradic, např. pravoslavný Antonyj Surožskij, varují před zaměřením na pocity, před vyhledáváním či vyvoláváním určitých duševních stavů. Nesmíme zapomínat, že setkání s Bohem, a vůbec modlitba jako taková, jakkoli suchá a prostá, je „darem nebe zemi, darem Otce Synu, Ženicha nevěstě“, církvi (C. Carretto). A že k modlitbě patří i zkušenost Božího mlčení a vlastní vyprahlosti či selhání, jak ví každý modlitebník a jak o tom vydatně svědčí kniha Žalmů.

Modlitba nepramení ve vlastních nápadech či hnutích, není příležitostí k sebeprosazení. Je spíše místem prosazení Boží vlády. Opírá se totiž o Boží příběh s Izraelem, vyrůstá z Božích přikázání a zaslíbení, Kristova evangelia. Bible je semínkem i živnou půdou, podkladem i měřítkem modlitby. Písmo nás vede a pudí k modlitbě; a modlitba nás vtahuje do Písma.

3) *Modlitba hraje všemi barvami*

Je tedy zřejmé – zrovna z modliteb zachycených v Bibli -, že naše modlitba mívá tolik barev a tónů, kolik tónů a barev mají biblické knihy a verše... a kolik tónů a barev má lidský život. A kolik jich na sebe bere Kristova přítomnost (či bolavě prožívaná „nepřítomnost“) ve světě, resp. dílo Ducha svatého v lidském životě.

- Modlitba je **uctíváním** či adorací, je uctivou a nadšenou, ničím nezkalenou chválou Stvořitele, Spasitele a Pána – vždyť Bůh je dobrý a svatý; vždyť Boží díla jsou dobrá a pevná; anebo: vždyť nic zlého, co prožíváme, v posledku nemůže Boží dílo zkazit a Boží svatost pošpinit (Ž 103; 147 aj.).
- Modlitba je **díkem**, vděčnou odpovědí na štědré Boží dary a skutky, časné i věčné, hmotné i duchovní (Ž 103; 1Tm 4,3-5).
- Modlitba ale může být i **stížností** a **nářkem**, pláčem nad světem, který se nerýmuje s Božími představami. Může být bolavým střetem s Bohem, který se nezdá takový, jaký by přece měl podle Písma být, s Bohem, kterému nerozumíme (Ž 77; 89; Mt 27,46 aj.).
- Modlitba je zásadně **prosbou** o zajištění a pomoc, o ochranu a vedení (Ž 5; Mt 7,7-11 aj.).
- Je **pokáním**, vyznáním hříchů, prosbou o odpuštění a čistotu, o sílu k poslušnosti (Ž 51 aj.).
- Je ale také – jak vidíme u Abrahama, Mojžíše, Daniela či Pavla - **přímluvou** za jiné hříšníky, nemocné, potřebné, za bratry a sestry, za celý svět, je modlitbou takřkajíc s druhými a jejich nouzí (Ex 34,7nn; Da 9; Ef 3,14nn; 1Tm 2,1nn).
- A na způsob vyučujících žalmů může ale nabýt i podoby **vyprávění** a **rozvažování**, a tak sloužit poznání Boha z jeho činů a slov (Ž 78 atp.).

- A jak bylo výše naznačeno, modlitba může nabýt i podoby tichého, pasivního **spočínutí**, bezslovného usebrání před Boží tváří, ba dokonce někdy i podoby mystického vytržení a sebezapomnění v Boží oslepující přítomnosti (Ž 131; 2K 12,1-4).

Modlitba tedy spočívá ve slovech, ale patří k ní i ticho před Bohem. Patří k ní přemýšlení, ale také mlčenlivá oproštěnost (některé modlitební tradice ovšem meditaci od modlitby odlišují). Modlitba může být dlouhá, dlouhodobá, vytrvalá, ale často ji vystačí i krátká chvílka, „střelné“ zvolání, bezslovné povzdechnutí (L 18,1; Mt 6,7n). Modlitba může být vznosná jak hymnus, ale také prostinká jak dětská říkanka: Bůh přebýval v jeruzalémském chrámu i v betlémských jeslích. V Bibli a tradici modlitbu podírají tělesná gesta a pohyby (povstání, pokleknutí, poklona, sepjaté či pozdvižené ruce, zavřené oči, znamení kříže, tanec) a vnější symboly (zvláštní místa a časy zasvěcené modlitbě, zapálené svíce, kříž, kalich), také hudba a zpěv. Modlitba je osobní, soukromá, skrytá (Mt 6,6). Patří ovšem i do společenství manželství, rodiny a církve (1Tm 2,1nn).

Vlastně vždycky – ať v soukromí komůrky, anebo při veřejné bohoslužbě - je modlitbou „těla Kristova“, církve (Otče náš). Je tedy modlitbou vlastních slov, osobní radosti či osobní nouze, ale přidruží se i ke slovům druhých; ba přidrží se i tradičních, psaných, takřikajíc nadosobních předloh, jež nás ze soukromých představ a zápasů uvádí do slov a potřeb, zkušeností a pocitů cizích, přes staletí předávaných. Zrovna v žalmech, v modlitbě Páně a v modlitbách Lukášova evangelia se ocitáme takřikajíc „na místě, kde je Hospodin, a já jsem to nevěděl“ (Gn 28,16).

Jako je pestré a mnohohlasé Boží zjevení, jako je barevný lidský život - tak živoucí a různorodá smí, má být naše modlitba. Celý náš život v ní smí stát před Bohem. Mocí Ducha svatého otvírá biblické slovo v Kristu mnoho různých cest Otce k nám a našich cest k Otcí.

4) Modlitba je společenství s Bohem

Z výše řečeného vyplývá, že modlitba není – jak se občas říká (a jak tomu bývá v pohanství) – pákou k ovládnutí Pána Boha, páčidlem vhodným k vymáhání Božích darů, jakousi technikou či magií, která při správném a metodickém užití umožňuje „zlomit“ či „zmocnit“ Otce nebeského, aby člověku učinil po vůli. Starý i Nový zákon na mnoha místech přislíbují vyslyšení vytrvalé, opravdové, důvěřivé prosby (Dt 4,7; Jr 33,3; Ž 32,6; Mt 6,7n; Mk 11,22-25; L 18,1nn; J 16,23; Jk 5,14nn; Žd 4,16 aj.). A z Písma, z dějin i z vlastní zkušenosti známe vyslyšené modlitby. Z Písma a ze života ovšem známe i bolavou, matoucí zkušenost proseb nevyslyšených. Asi nejznámějším – a nejvíce poučným - příkladem je Ježíšův modlitební zápas v Getsemane v předvečer smrti (Mt 26,36nn; Mk 14,32nn; L 22,39nn; srov. 2K 12,7-9): „*Abba, Otče, tobě je všechno možné. Odejmi ode mne tento kalich. Ale ne jak já chci, ale jak ty chceš.*“ Ve smutku a slabosti oné předposlední chvíle opakovaně, usilovně, v krvavých slzách prosil Kristus Otce, aby ve své všemoci změnil plány, aby zvolil jinou cestu smíření, než jakou představoval mesiášský kříž. A vždy znovu nakonec dospěl k rozhodnutí uposlechnout Otcův pokyn, ať bude znít jakkoli.

Byl Boží Syn vyslyšen, nebo oslyšen?! Jako by v této - a v každé? - modlitbě snad ani nešlo primárně o to, zda bude, či nebude prosba vyslyšena, zda modlitebník dosáhne svého, zda člověk získá Pána Boha pro své plány a svá přání, jakkoli opodstatněná, potřebná a spásná. Nýbrž jako by v této – a každé - modlitbě šlo nejprve a nakonec o to, jestli člověk sladí krok s Bohem, jestli se dá

získat pro Boží pohled na věc, jestli se naplní vůle Boží... jestli se člověk Pána Boha chytí a nechá se Pánem Bohem uchopit. Jako by šlo primárně o *společenství*, ne o výsledek!

Opakuji, z Bible, z dějin i vlastní zkušenosti známe příběhy vyslyšených modliteb. Mnozí prožili modlitební zápasy, ne-li střety, kdy jako by Bůh žádal, abychom se mu takřikajíc postavili, abychom nepolevili, dokud nepožehná (Gn 18,17nn; Ex 32,7nn; Iz 51,9 aj.). Mnoho žalmů zve právě k takové vytrvalosti a smělosti, k takové víře v dobrého, věrného, spravedlivého Boha, k víře, která se staví všemu – dokonce i Bohu samému (Ž 10; 42; 71; 74; 77; 89 ad.). Také tyto žalmové protesty a nářky jistě předkládají konkrétní prosby; předně jim však jde o jedno: aby člověk zachoval svou víru i uprostřed zmaru; aby Bůh ochránil svou důvěryhodnost a čest i za nečestných, pochybných okolností. Jde v nich předně o to, aby se člověk dočkal svého Boha a Bůh aby se dočkal svého člověka! Předně o toto (znovu)shledání – byť „jen“ v očekávání naděje, v zápasu víry, v touze lásky - jde v *každé* modlitbě: v modlitbě uctívání a chval, v díky i pokání, v nářku i rozvažování, v modlitbě slov i ticha, a nejinak v modlitbě přímluv a proseb. V tom smyslu Otec Ježíše tehdy v Getsemane vyslyšel právě tím, že ho *nevyslyšel*. V tom smyslu je každá důvěřivá prosba vyslyšena (a to i prosba oslyšená): *vždyť* byla šeptána Bohu do uší, *vždyť* Bůh ji slyšel.

V modlitbě se stavíme před Boží tvář. V modlitbě mu smíme přinášet celý život a svět – aby se v něm Boží jméno posvětilo, Boží kralování prosazovalo a Boží vůle děla. Modlitba není metoda „jak na Boha“; modlitba je cesta k Bohu, je cesta a společenství s Bohem.

MODLITBA V LUKÁŠOVĚ EVANGELIU

Východiskem a podkladem nám bude Lukášovo evangelium. Právě v něm se zmiňuje, že učedníci prosili Ježíše, aby je naučil modlit se. A právě ono se, více než ostatní evangelia, tématu modlitby věnuje a některé modlitby dokonce cituje.

Evangelium podle Lukáše

Třetí a nejdelší z novozákonních evangelií vzniklo nejspíše v 70. letech 1. století. Tradice za jeho autora považuje Lukáše, spolupracovníka a průvodce apoštola Pavla (srov. Flm 24; Ko 4,14; 2Tm 4,11). Stejně jako druhá část lukášovského díla, kniha Skutků, je i evangelium dedikováno nám neznámému „vznešenému Theofilovi“ (L 1,1-4; Sk 1,1). Tento křesťan (L 1,4) a nejspíše vysoký (a bohatý) úředník státního aparátu (proto „vznešený“) byl podle tehdejších zvyklostí takto požádán, ne-li zavázán, připsaný spis zaštitit a šířit. Dedikace popisuje autorskou motivaci, metodu, záměr: Lukáš jako pravý antický historik prošel dostupné zdroje – očitě, zprostředkované (např. jistě apoštol Pavel), písemné (Markovo evangelium a jiné, nezachované prameny) – a nově je utřídil „v pravém sledu“, s cílem prokázat historickou a teologickou „hodnověrnost“ zvěsti. Jak je známo, tzv. synoptická evangelia (Mt, Mk, L) se do jisté míry vzájemně překrývají, zčásti vypráví totéž, často týmiž slovy. Lukášovo evangelium však obsahuje zdaleka nejvíce látky - nějakých 520 veršů z celkových 1149 (kolem 40 % objemu L) -, kterou jinde nenajdeme! Do tohoto specificky lukášovského pokladu náleží právě také některé *modlitební* texty (viz níže).

Vedle dedikace a dvojdičnosti (L + Sk) vykazuje Lukášovo evangelium některé další zvláštnosti:

- Už v úvodu – ale i dále - dává autor (více než ostatní evangelisté) najevo, že mu jde o **historickou** přesnost, resp. o historicky uchopitelné zasazení zvěstovaných dějů (1,1-4; 1,5; 2,1n; 3,1n). Má být přitom zřejmé, že v těchto událostech, věrohodně uchopitelných v souřadnicích politické historie židovstva a římského impéria, se „*naplnily*“ (1,1) děje a tendence, prototypy a naděje **historie Boží**, spásné. Jakkoli se třetí evangelium detailům židovské náboženské praxe spíše vyhýbá, je jeho líčení pevně ukotveno v předobzrech a zaslíbeních židovského Písma (1,6n; 1,14-17; 1,32n; 1,46nn; 1,68nn; 2,22-24; 3,4-6; 3,23nn; 4,17nn atp.). Co se zde vypráví, má své počátky v dějích a smlouvách Starého zákona; a najde to své pokračování v apoštolské činnosti (Sk). V Ježíši Kristu leží střed a ohnisko časů, Božích i světských.
- S historickým zájmem, profánním i biblickým, souvisí lukášovský důraz na **univerzální** platnost Kristova evangelia. Je napsáno (nejspíše) Řekem pro „Řeky“, národy (1,3c). Ježíš přichází na svět nejen jako Mesiáš židů (1,16; 1,54n; 1,68n), ale také jako Spasitel národů, ba jako pravý imperátor celého světa (2,1.10n; 4,25-27; 13,29; 24,47; srov. 1,6-8; 28,30n). Snad proto L Ježíše průběžně označuje titulem vyvýšeného Pána, řecky „ho kyrios“ (s členem), „ten Pán“ (7,13; 10,1.35.41; 11,39; 12,42; 13,15 ad.). Snad proto také se zvláštní pozornosti těší Samařané, „cizinci“ uvnitř vlastní země (9,51-59; 10,29nn; 17,11-19; srov. Sk 8,4nn).
- Lukášovo evangelium bývá nazýváno evangeliem **chudých**. Chudoba a majetek, ale také moc a ponížení jsou častým námětem příběhů a promluv, a to právě i takových, které v dalších evangeliích nenajdeme (1,48.51-53; 2,7n; 2,24; 3,10-14; 12,13nn; 14,12-14; 15,1nn; 16,1nn; 21,-4). Lukášovská verze blahoslavenství míří mj. na majetkové poměry (6,20-26; srov. Mt 5,3nn). Podobně bychom ale třetí evangelium mohli nazvat evangeliem **žen**, a to opět díky oddílům, které jinde nemají paralelu (1,5nn; 1,26nn; 2,36-38; 7,11-17; 7,36nn; 8,1-3; 10,38nn; 15,8-10; 18,1-8; 21,1-4): poznáváme Alžbětu, matku Páně Marii, naimskou vdovu, ženu hříšnici, Ježíšovy sponzorky ad. Vedle žen v evangeliu potkáváme další **jednotlivce** – Zachariáše, Simeona, marnotratného syna, spaseného lotra aj. Také o Pánu Ježíši víme díky Lukášovu evangeliu více, jmenovitě o jeho narození a dětství (L 1-2).
- Lukáš zdůrazňuje roli **společenství**; mnohé se odehrává či říká na hostinách v kruhu přátel, ale i kritiků (5,27nn; 7,36nn; 10,38nn; 11,37nn; 14,7nn; 24,28nn).
- Více než v ostatních evangeliích, snad s výjimkou evangelia Janova, tu stojí v popředí dílo **Ducha svatého**. Boží Duch se podílel na zrození Křtitele Jana i Krista Ježíše, a provázel dále celou Ježíšovu službu (1,15.41.67; 2,25-27; 4,1.14.18; 10,21; 11,13; 12,12; 24,49; srov. Sk 1,8). Jen pro zajímavost: v antických rukopisech se objevuje (zcela marginální) varianta lukášovské modlitby Páně, která místo „*přijď království tvé*“ čte „*přijď Duch tvůj svatý na nás a očisti nás*“ (11,2c; srov. 11,13).
- Originálním rysem třetího evangelia je jeho **struktura** s tzv. „zprávou o cestě“ z Galileje do Jeruzaléma, která se nachází uprostřed díla (9,51 – 19,27); právě tato zpráva obsahuje většinu ze specificky lukášovského obsahu. D. Goodman dělí evangelium na dva základní oddíly 1. příchod krále (1,1 – 9,50) a 2. odchod krále (9,51 – 24,53). Jiní nabízejí tuto hrubou strukturu: 1. příprava Kristovy činnosti (1,1 – 4,13), 2. Kristova činnost v Galileji (4,14 – 9,50), 3. zpráva o Kristově cestě (9,51 – 19,27) a 4. Kristova činnost v Jeruzalémě (19,28 – 24,53).

Modlitba podle Lukáše

Mezi nápadné charakteristiky Lukášova evangelia (a stejně Sk) patří důraz na modlitbu. Opět jde často buď o oddíly, které v ostatních evangeliích nemají paralelu, nebo o doušky, originálně doplňující epizody známé odjinud. K Lukášovu pokladu patří hymnické, starozákonně znějící modlitby z úvodu evangelia, které pod latinskými názvy vstoupily do spirituality a liturgie: Mariino Magnificat (1,48-55), Zachariášovo Benedictus (1,68-79) a Simenovo Nunc dimittis (2,29-32). Zase pouze Lukáš vypráví o modlitebnici Anně (2,36-38) a předává modlitební podobenství o laskavém příteli a otci, o smělé vdově a o farizeji a celníkovi (11,5-13; 18,1-8; 18,9-14). Lukáš nám také - více než ostatní evangelisté - dává nahlédnout do Ježíšova modlitebního života (3,21; 5,15n; 6,12; 9,18n; 9,29; 11,1; 22,32.44n; 23,34.46). Celá kniha Lukášova evangelia je zarámována modlitbami v chrámu, prosbou a chválou (1,8nn a 24,52n), přičemž motivy knihy shrnuje a předznamenává - spolu s Ježíšovým kázáním v Nazaretě (4,16nn) - zase modlitba, Mariino Magnificat (1,48nn).

Co nám třetí evangelium prozrazuje o Ježíšově modlitebním životě? Ježíš se modlil v klíčových okamžicích své služby: při jordaném křtu (3,21); když zamýšlel vybrat si nejbližší žáky (6,12nn); když jim chtěl vyjevit tajemství své identity (9,18nn; 9,28nn; 10,21n); když v předvečer smrti zápasil o poslušnost Otcovy vůle (22,39nn); když umíral na kříži (23,34.46). Ježíš jásavě chválil Boha (10,21) a klaněl se mu (4,8), prosil ho (22,32), a také k němu v bolesti křičel (23,46). Ve společenství lidí děkoval za jídlo, jak bylo mezi židy zvykem (9,16; 22,17.19; 24,30); pro osobní modlitbu však zřejmě upřednostňoval samotou, odlehlá místa, ticho noci (5,16; 6,12; 9,18; 11,1); dokonce i v Getsemane, kde učedníky vyzval k modlitbě - jinde čteme, že žádal, aby bděli s ním (Mt 26,38.40) -, se sám uchýlil do ústraní (22,41). O tom, že by Ježíš pěstoval modlitební obecnost s učedníky či s jinými lidmi, nečteme. Za co se Pán modlil, nevíme; dozvídáme se jen o přímlově za Petra (22,32) a katy (23,34). Stejně jako v Mt a Mk, jsou i v Lukášově evangeliu Ježíšova poslední slova modlitbou; jinak než v Mt a Mk, jsou zde však modlitbou utěšenou, ne-li vítěznou (23,46; srov. Mt 27,46; Mk 15,34). Pán Ježíš v Lukášově evangeliu také o modlitbě vyučoval. Vyzýval k přímlovám za nepřátele (6,28) a k prosbám o zvěstovatele evangelia (10,2), o ochranu víry ve zkouškách (21,36; 22,40.46). Povzbuzoval k důvěřivé neohroženosti a vytrvalosti proseb - o Ducha svatého či o Boží zastání v nespravedlnosti (11,5nn; 18,1nn) - a ke kající pokoře (18,9nn). Varoval před nedůvěrou a lenivostí, před sebejistotou a okázalostí (18,9nn; 20,47).

Lukášovo evangelium nám zachovalo několik modliteb, které se dočkaly častého užití v dějinách i současnosti. Vedle Magnificat či Nunc dimittis jsou to prosby adresované Ježíši, např. setníkovo vyznání, slepcovo volání nebo prosba emauzských učedníků (5,8b; 7,6b-7; 17,13b; 18,13c; 18,38; 19,38; 23,42; 24,29b). Nezapomeňme ani na andělské Gloria (2,14). Tzv. „modlitba Ježíšova“, hojně používaná v pravoslavné modlitební praxi, má své kořeny v evangelních prosbách: „Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou [hříšným].“ Nejznámější je ovšem určitě modlitba Páně.

Termíny užití v Lukášově evangeliu

Následuje (snad kompletní) přehled řeckých pojmů, které L používá pro modlitbu. Postihuje modlitby Ježíše (**JK**) a jiných (**j.**), Kristova naučení o modlitbě (**n.**), a také „modlitební“ prosby či pocty adresované Kristu (**p.**). Zahrnujeme rovněž pojmy, které sice mají profánní význam, ovšem na některých místech je (nejen) L používá v „modlitebním“ smyslu (prosit, volat atp.).

αγαλλιαω (agalliaó) jásat	(JK)	10,21
	(j.)	1,47
αγαλλιασις (agalliasis) jásot	(j.)	(1,14) (1,44)
αινεω (aineó) chválit	(j.)	2,13 2,20 19,37 24,53
αινος (ainos) chvála	(j.)	18,43
αιτεω (aiteó) žádat	(n.)	11,9-13
βοαω (boaó) křičet	(j.)	18,7
	(p.)	18,38
δεομαι (deomai) prosit, modlit se	(JK)	22,32
	(n.)	10,2 21,36
	(p.)	5,12 8,12 9,38
δεησις (deésis) prosba, modlitba	(j.)	1,13 2,37 5,33
δοξαζω (doxazó) oslavovat	(j.)	2,20 5,25n 7,16 13,13 17,15 18,43 23,47
	(p.)	4,15
εξομολογω (exomologeó) chválit	(JK)	10,21
ερωταω (erótaó) prosit	(p.)	4,38 7,3
ευλογεω (eulogeó) dobrořečit, žehnat	(JK)	9,16 24,30 24,50n
	(j.)	1,28 1,42 1,64 2,28 2,34 24,53
	(n.)	6,28
	(p.)	13,35 19,38
ευλογητος (eulogétos) požehnaný	(j.)	1,68
ευχαριστεω (eucharisteó) děkovat	(JK)	22,17.19
	(j.)	18,11
	(p.)	17,16
ζητεω (zéteó) hledat, usilovat	(n.)	11,9n
	(p.)	6,19 11,16
κραζω (krazó) křičet	(p.)	18,39 19,40
παρακαλεω (parakaleó) prosit	(p.)	(8,31n) 8,41
πιπτω επι προσωπον (piptó epi prosópon) padnout na tvář	(p.)	5,12 17,16
προσευχη (proseuché) modlitba	(JK)	6,12 22,45
	(j.)	19,46
προσευχομαι ¹ (proseuchomai) modlit se	(JK)	3,21 5,16 6,12 9,18 9,28n 11,1 22,41.44
	(j.)	1,10 11,1 20,47
	(n.)	6,28 11,2 18,1.10n 22,40.46
προσκυνω (proskuneó) klanět se	(JK)	4,8
	(p.)	24,52
προσπιπτω (prospiptó) padnout k nohám	(p.)	5,8
φωνεω (fóneó) volat	(JK)	23,46
φωνη (fóné) hlas	(JK)	23,46
	(j.)	19,37
	(p.)	11,27 17,13.15

¹ V L+Sk najdeme zhruba 40 % novozákonných výskytů tohoto pojmu (L: 19x, Sk: 16x).

MODLITBA PÁNĚ

Souvislost a smysl

Modlitba Páně se objevuje v Mt (6,9-13) a L (11,2-4) v různých kontextech. V Mt je součástí kázání na hoře (Mt 5-7) a zde pak delšího naučení o pravé „spravedlnosti“ či zbožnosti (6,1nn): Jak má Kristův učedník konat skutky milosrdenství, jak se má modlit a jak postit? Modlit se nemá naoko před lidmi, nýbrž v intimitě soukromí, před „Otcem, který zůstává skryt... a který vidí, co je skryto“. Také není potřeba v modlitbě množit slova a snažit se Boha takříkajíc informovat, navést nebo umluvit, vždyť „váš Otec ví, co potřebujete, dříve než ho prosíte“ (6,5-8). Vzorová modlitba (Otče náš) je následně doplněna jednak napomenutím k odpouštění hříchů - kdo prosí Boha o odpuštění, musí sám odpouštět, žít ve sféře odpuštění (6,14n) – a jednak povzbuzením k důvěře v Boží péči (6,19nn). V Lukášově evangeliu je modlitba Páně uvedena učednickou prosbou „Pane, nauč nás modlit se“ (L 11,1) a doplněna povzbuzením k důvěřivé vytrvalosti, a to ve formě podobenství o příteli, který vyhoví sousedově prosbě dokonce v noci, a o otci, který svým dětem rád dává, o čeho ho prosí (11,5-13).

Tam i zde je Otčenáš mesiášskou odpovědí na otázku: *Jak se modlit?* Kde a jak, z jakých pohnutek a východisek, s jakým cílem? Co má být obsahem modlitby Ježíšových učedníků? Co je skutečně potřebné? Modlitba je vetkána do souvislosti života uprostřed světa - almužny, posty, živobytí, poslušnost zákonu, život mezi lidmi a v nepřátelském světě jsou živnou půdou modlitby (Mt 5-7). Modlitba nesmí být nábožensky virtuózním, lidsky posuzovatelným či ocenitelným výkonem, ale ani kalkulovatelným nátlakem na Boha, nýbrž je niterným, intimním obrácením ke skrytému Bohu, který je člověku starostlivým, vědoucím, vidoucím Otcem. Je projevem důvěry v dobrého, ochotného Boha, důvěry projevené uprostřed nouze (L 11).

Otčenáš vešel do liturgie církve a do rodinné i privátní zbožnosti v doslovném evangelním znění. Je ovšem také jistě zamýšlen jako obecnější vodítko a měřítko modliteb: Ke komu se obracíme? Kým je pro nás Bůh? Důvěřujeme jeho dobrotě a moudrosti, ctíme jeho svatost; anebo máme za to, že je nutné ho poučovat, nutit, dokonce jaksi aktivovat? A o co konkrétně Boha žádáme? O co prosíme v první řadě? Čemu se naopak vyhýbáme, co opomíjíme? Jaké místo mají v modlitbě mé osobní záležitosti, jaké místo mají záležitosti společné, jaké místo mají záležitosti Boží? Právě prosby modlitby Páně – jejich stručné, prosté, poeticky obecné, a přece zemitě trefné znění, ba i pořadí proseb a jejich vzájemné proporce – jsou návodem, *jak se modlit*.

Obsah a struktura

Lukášovská verze modlitby se od verze matoušovské, které se drží (nejen české) ekumenické znění užívané v bohoslužbách, mírně liší; cituji podle ČEP:

Mt	L
Otče náš, jenž jsi v nebesích, bůh posvěceno tvé jméno.	Otče, bůh posvěceno tvé jméno.

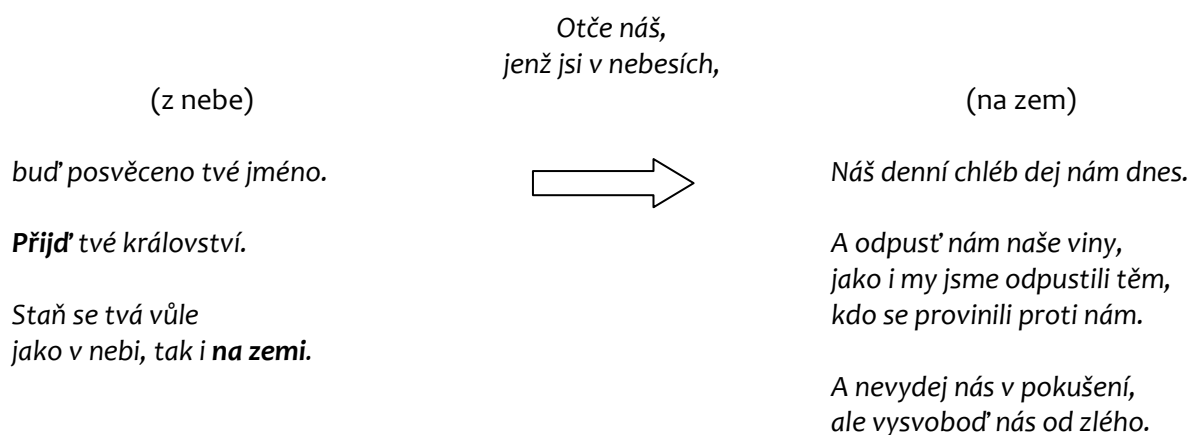
<i>Přijď tvé království.</i>	<i>Přijď tvé království.</i>
<i>Staň se tvá vůle jako v nebi, tak i na zemi.</i>	
<i>Náš denní chléb dej nám dnes.</i>	<i>Náš denní chléb nám dávej každého dne.</i>
<i>A odpusť nám naše viny, jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám.</i>	<i>A odpusť nám naše hříchy, neboť i my odpouštíme každému, kdo se provinuje proti nám.</i>
<i>A nevydej nás v pokušení, ale vysvobod' nás od zlého.</i>	<i>A nevydej nás do pokušení.</i>

Lukášovská verze je na první pohled stručnější, oslovení a některé prosby zkracuje, třetí prosbu vynechává vůbec (rukopisný nález ovšem není jednoznačný a např. ČSP uvádí i v L vše, co známe z Mt). Znění proseb o chléb a o odpuštění se mírně liší: Místo shrnujícího či jednorázového „dej“ Matoušova evangelia čte Lukáš trvalé, opakující se „dávej“; podobně místo „dnes“ z Mt říká L „každého dne“. Mt pak mluví o „vinách“ či „dluzích“ a „vinících“ či „dlužnících“, L užívá pojem „hříchy“; místo dokonavého „odpustili jsme“ v Mt čte L „odpouštíme“; místo „jako“ má „neboť“.

Obě verze mají stejnou strukturu a logiku: Po oslovení Boha jakožto „Otce“ následují dvě, resp. tři prosby týkající se Otcových věcí (posvěcení jeho jména, příchod jeho kralování, příp. uskutečnění jeho vůle i na zemi), na které navazují tři prosby týkající se věcí lidských. V první části se proto opakuje zájmeno „tvůj“ (Boží), ve druhé části pak „náš“ (lidský, uřednický).

Pro nás uchopitelnější, existenciálně takřikajíc bližší, aktuálnější jsou jistě právě prosby žádající o „naše“ záležitosti - o chléb, odpuštění hříchů a ochranu před zlým. Těmito třemi pojmy je popsána naše časná existence a její zápasy, potřeby a ohrožení. Zde jsme doma, tomu všemu dobře rozumíme, to vše nutně potřebujeme: a smíme, máme – nabádá nás Kristus - o to vše Boha prosit, je přece naším Otcem.

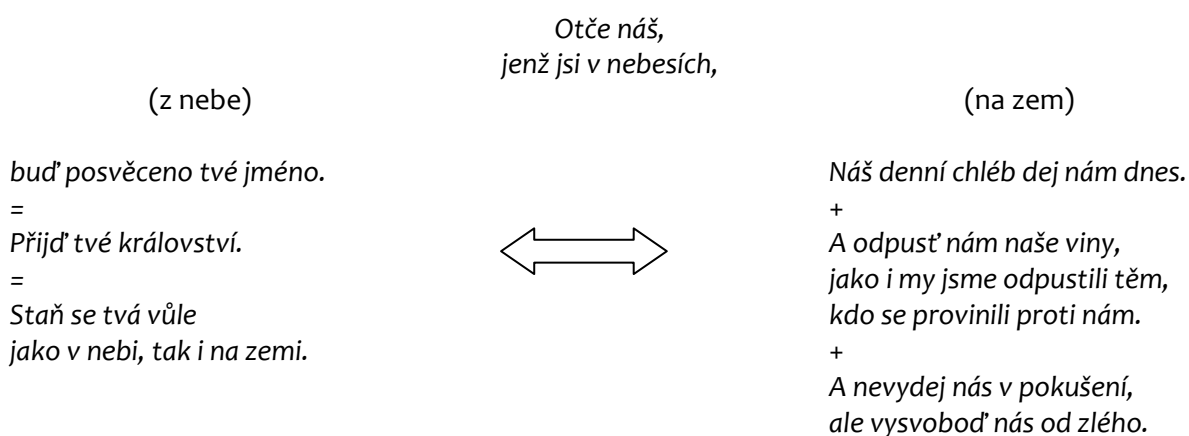
Jak ale tyto tři „naše“ prosby souvisejí s předními prosbami o věci Otcovy, „tvé“? A co vůbec ony dvě či tři Otcovy věci znamenají, jak souvisejí spolu navzájem? Snad lze říci, že obě části modlitby se vzájemně jakoby zrcadlí; že jsou takřikajíc dvěma stranami téže mince: Náš chléb, odpuštění našich hříchů a ochrana ve zkouškách není ničím, co by nesouviselo s výše jmenovanou Boží vůlí, s Božím královstvím a s Božím jménem, s Bohem, jenž je nám Otcem. Naopak dávat nám chléb, odpouštět naše hříchy a chránit nás před zlým – to je dobrá vůle Otce, která se přece má, jak říká Mt, dít „jako v nebi, tak i na zemi“.

Takový je podle všeho „směr“ modlitby Páně: směřuje z nebe na zem! Kýženým jevištěm dějů a adresátem darů, o něž tu prosíme, je naše země: sem má přicházet Boží království, tady se má dít Boží vůle, jako se už děje na nebi. Neprosíme tu o vytržení ze země, o vysvobození z těla ani o konec světa, nýbrž prosíme, aby sem k nám, do našeho světa – do našeho živobytí, do našeho hříchu a hříchem postižených vztahů, do našich zápasů se zlým – přišlo, vstoupilo, sestoupilo Otcovo království. První dvě, resp. tři prosby se uskutečňují ve druhých třech prosbách.

A přece nás první dvě či tři prosby daleko přesahují! Jsou vyšší než naše potřeby, vyšší než naše představivost a porozumění, jde v nich o „víc“ než „jen“ o náš chléb, náš hřích či ochranu. V prvních dvou či třech prosbách žádáme Boha, aby se staral o své dílo, o své plány, o čest a svatost svého jména. Jde tu o věci a „potřeby“ Boží. Či jinak řečeno: v prvních dvou či třech prosbách žádáme Otce – podobně jako Pán Ježíš v Getsemane (L 22,42b) -, aby nám pomohl sladit s Ním krok: uprostřed všedních starostí jemu důvěřovat, poslušností jej milovat, uprostřed zápasů s pokušením se nadít jeho dobré budoucnosti. Žádáme ho, aby konal své dílo – s námi, či bez nás (ale raději právě s námi): aby (mezi námi) posvětil své jméno, aby (mezi námi) ustavil svoje království, aby na (naší) zemi uskutečnil svou nebeskou vůli... abychom my směli být u toho, jakkoli nás tyto děje přesahují, jakkoli smíme být „pouze“ jejich malou součástí. Ovšem součástí, kterou Bůh – už v den stvoření, natož ve vtělení, smrti a vzkříšení svého Syna a při jeho zjevení v poslední den – zahrnul do svých plánů, ba také pro ně své plány pojal, uzpůsobil a probjoval. Smíme být při tom právě i v modlitbě.

To dvojí či trojí z počátečních proseb je vlastně jedním: Otec posvěcuje své jméno, když ustavuje svou vládu, tj. když prosazuje svou vůli. Ba to patero či šestero celé modlitby vlastně představuje jeden „příběh“: když Bůh posvěcuje své jméno v království své vůle, pak také o nás pečuje na těle i na duchu, v dobrém i ve zlém. V modlitbě Páně vidíme něco podobného jako v Ezechielově proroctví o návratu babylonských exulantů (Ez 36,16nn): Izrael svým hříchem znesvětil Boží jméno mezi pronárody, proto je Hospodin rozehnal. Nyní však Hospodin sám své jméno posvětil, znovu se stane králem Izraele – a přivede svůj lid domů, očistí ho od hříchu, vysvobodí od nepřátel, takže Izraelité znovu zbudují města, pole se znovu zazelenají a chrám se rozezvučí chvalozpěvem. Toto dobré pro Izrael činí Bůh předně pro své vlastní jméno a sám od sebe, dříve než ho kdokoli prosil; a přece chce, abychom ho prosili, a tak byli srdcem při tom, ba při něm (srov. Mt 6,8; L 11,5-13).

N. T. Wright (Překvapivá naděje, Biblion 2018) v modlitbě Páně vidí popis či projekt samotné spásy, kus „politické teologie“, která se Boží království v Kristu prosazuje v našem rozbitém světě. Modlitba Páně je tak nejen odpovědí na otázku, jak se modlit; nejen aplikuje Pánova modlitební

naučení do praxe; nýbrž je navíc jakýmsi shrnutím Pánova evangelia! Lidé, ztracené děti Boží, se díky Kristu vrací k Bohu jako svému Otci; v Kristu Otec zachraňuje a obnovuje své stvoření. O to tedy pod Ježíšovým vedením máme prosit, tak se tedy máme modlit. Právě i modlitbou nás Otec skrze Krista vtahuje do svého dobrého díla.

Židovské modlitby se obvykle otevíraly i uzavíraly tzv. „brachou“, žehnající či oslavnou formulí (doxologií). Ve starých rukopisech novozákonních spisů taková doxologie sice k modlitbě Páně připojena není, už na začátku 2. století po Kristu se však v tom či onom znění objevuje v apoštolských spisech a církevních liturgiích (např. v Didaché 8,2). Také Ježíš a apoštolové se obraceli k Bohu s žehnáním (L 10,21; 1,46nn; 1,68nn; Ř 1,25b; Ef 1,3nn atp.). Podle starého zvyku tedy také my uzavíráme modlitbu Páně chválou: „*Neboť tvé jest království, moc i sláva navěky. Amen.*“ Biblickou inspirací tohoto konkrétního znění je nejspíše Davidovo vzývání Hospodina z 1Pa 29,10n. Prosebná modlitba Páně se tak v závěrečné doxologii stává i modlitbou oslavnou. Doxologie je navíc jakousi odpovědí na první tři prosby, týkající se Otcovy slávy, království a vůle. Také poslední prosba o vysvobození ze zlého zde nachází pevné ukotvení: nebeský Otec je s to člověka vysvobodit. Na způsob žalmisty tu modlitebník odporuje zlému a staví se mu na odpor důvěrou v Boha, který přece vládne nade vším.

RODINNÁ POBOŽNOST

K dobré křesťanské tradici patří rodinné pobožnosti, modlitební ztišení rodičů s dětmi. Mnozí je rádi praktikují. Mnozí naopak cítí, že by je měli – když ne denně, pak alespoň jednou týdně - konat, ovšem potýkají se s různými vnějšími obtížemi a vnitřními překážkami. Do cesty se staví strach ze sselhání i lenivá nechť, vycházející možná z vlastních nepovzbudivých zkušeností. Rodinná pobožnost se některým spojuje s nudou, s dojmem nátlaku, zastaralosti, neužitečnosti. Někdo potřebuje teprve začít sám u sebe a pravidelně se modlit. Jiní si zkrátka jen nevědí rady.

V Bibli

Budiž řečeno, že jakkoli může tradice i současná literatura nabízet užitečné rady a podněty, pozitivní vzory a povzbudivá svědectví, Bible sama přináší spíše jen obecnější nápovědi či rámce. **Starý zákon** počítá s „duchovním rozhovorem“ rodičů s dětmi, a to v přirozeném běhu všedního dne (Dt 6,4-9; 6,20nn; Př 1,8n; Ž 78,5-8 aj.): Rodiče při nejrůznějších příležitostech dětem vyprávějí, jindy radí a napomínají, někdy kárají a trestají; děti se také rodičů vyptávají a rodiče odpovídají – a děti tak vrůstají do příběhů a smluv Izraele, učí se bohabojnosti, víře a praxi. Lid staré smlouvy byl navíc vybaven jednak rituálními řády, jednak bohatým kalendářem svátků a slavností, které s dětmi počítají (Dt 14,22nn; Ex 12,1nn; 13,1nn aj.). V rodinné i národní zbožnosti Izraele hraje klíčovou roli stolování (Gn 18,3nn; Ex 12,1nn; 24,9n; Lv 11; Dt 12,1nn; 1S 1,4nn; 9,21nn atp.). Rabínská tradice bude kulinařský i pedagogický aspekt svátků dále kultivovat, jak víme např. z pořadu pesachové hostiny, kde se slova vyprávění prolínají se symbolickými úkony, modlitby se zábavnými písničkami, bohoslužba se hrou. V době po babylonském exilu se židovská zbožnost formovala kolem tří ohnisek – kolem chrámu s obětním kultem, kolem synagógy či školy jakožto místa biblického studia a kolem domácího (všedního i svátečního) stolu. Škola byla spíše doménou mužů, žena měla výraznější slovo doma (srov. Př 31,10nn; Pís 8,1n). Třebaže je to otec, resp. manžel, na koho se Zákon v první řadě obrací (Ex 20,8-11.17) a komu svěřuje dokonce „právo veta“ nad některými aspekty zbožnosti manželky a dcer (Nu 30,4nn), nikde ho neoznačuje za „kněze“ rodiny. Oba rodiče jsou pro své děti nositeli Božího dědictví a naučení (Ex 20,12; Ž 116,16; Př 31,1).

Pán Ježíš respektoval a využíval základní rámce a zvyky tehdejší společnosti, centrální úlohu i pro něj hrálo stolování. Tradice ovšem provokativně prolamoval tehdy, když se stavěly do cesty evangelium či lásce (L 1,46-55; 7,36nn). Ježíšovými nejbližšími žáky byli jistě muži, za své žáky a svědky ale – proti dobovému mravu - přijímal také ženy (L 10,39.42; Mk 16,6n); proti všem očekáváním se ujímal dokonce děti a vyzdvihoval je jako příkladné občany Božího království, ba jako své reprezentanty (L 18,15-17; Mt 18,1-5). Ani **apoštolové** nám neotvírají hlubší pohledy do života rodin. Počítají spíše s dobovým rámcem, přičemž ho – je-li to nutné - kristovsky prolamují evangelium a láskou (Ef 5,21nn; Ga 3,26-28). Z jediného místa, které se výslovně dotýká modlitby manželů, se zdá, že Pavel počítá spíše s tím, že muž a žena se modlí odděleně, zatímco jejich společný čas se naplňuje v tělesném sjednocení (1K 7,3-5; srov. 1Pt 3,7). V „domácích tabulích“, jak apoštolská naučení pro život domácnosti nazval M. Luther (Ef 6,1-4; Ko 3,20n), vidíme obrázek laskavé rodičovské výchovy dětí ve víře a v bázi Boží. Konkrétnější rady, natož příkázání nám Nový zákon nepředkládá.

Z Písma každopádně vyplývá, že jedním z úkolů rodiny je uchovávat a z generace na generaci předávat poklad Božího slova (Gn 18,19; Ž 78,5; Ef 6,4b). Starý zákon zmiňuje nástroje rozhovoru a výuky, osobního vzoru, ale také slavení a účasti na rituálním životě lidu. Nový zákon rovněž ví o sousedství rodiny a společenství církve, které se sice vzájemně prostupují, ale nesplynou (1Tm 3,4n; 5,4.16; 2Tm 1,5; 3,10nn). Nečteme, jak přesně se za podmínek nové smlouvy, tedy mimo chrámový kult a izraelský kalendář, víra v rodině předává. Podoba a nástroje rodinné zbožnosti patří ke kulturnímu dědictví, mají individuální zabarvení, jsou předmětem úvah a proměn.

Dnes

Forma a délka rodinné pobožnosti se má pochopitelně přizpůsobovat zejména věku dětí. Čím menší děti jsou, tím kratší pobožnost bude. Pamatujme ovšem, že ohledně zbožných úkonů obecně – v jakémkoli věku - platí, že méně bývá lepší než více (Kaz 4,17 – 5,1). S malými dětmi budeme třeba „jen“ číst (nebo vlastními slovy vyprávět) především biblické příběhy a krátce se pomodlíme; pro lepší srozumitelnost a názornost použijeme dětskou Bibli. Je-li to ale možné, můžeme pěstovat i strukturovanější formu; zařazujeme i krátká čtení z běžné Bible, aby se děti seznamovaly se zvláštním, leckdy cizím světem a jazykem Bible ve všech jejích částech (rodiče samozřejmě zvědí, která látka je pro děti vhodná).

K pilířům rodinné pobožnosti tradičně patří společný **zpěv** (s nástrojem i bez doprovodu), **čtení** Písma, (pokud možno) krátký **rozhovor** nad Písmem, (je-li to možné, rozhovor o uplynulém dni či o nastávajících úkolech) a stručná, zato konkrétní rodičovská **modlitba** (a modlitby dětí); vhodná je také modlitba Páně. V modlitbě děkujeme za Boží dary, vyznáváme své viny a prosíme za sebe, své blízké i za svět. Rodinnou pobožnost je dobré zřetelně **zahájit**, např. „ve jménu Pána Ježíše“ či „ve jménu Otce a Syna a Duchu svatého“, a také zřetelně **zakončit**, např. krátkým požehnáním. V rodině jsme mezi svými; improvizace a spontánnost zde mají své bezpečné místo! Přehledný plán a odhadnutelná délka pobožnosti (s předškolními a mladšími školními dětmi kolem 10 minut), stejně jako pevné liturgické prvky, mohou však přispět k poklidu a soustředěnosti společné chvíle a u malých i velkých odbourávat obavy z dlouhé chvíle či bezradnosti.

Pomůckou, která napomáhá ztišení a přehlednosti, bývá vhodné, stabilní **místo** pobožnosti, např. uklizený jídelní stůl, kolem kterého se rodina sesedne. Rozumné je využívat určitou denní **dobu** – dle možností buď ráno v závěru společné snídaně, než se členové rodiny rozejdou do školy a do práce, anebo večer po večeři či později, než jdou malé děti spát (pobožnost s biblickým vyprávěním a písničkou jim slouží také ke zklidnění). Vhodný může být i nedělní podvečer anebo čas sobotní večeře, která se díky strukturované pobožnosti může proměnit v jakousi „šabatovou“ slavnost. Nebojme se tradičních gest, jako je vkládání rukou či pozdvížené ruce při požehnání, ani materiálních symbolů, např. zapálené svíce.

Netřeba zdůrazňovat, že primární rodinnou pobožností je prostá **modlitba před jídlem** či po jídle (Mt 14,19; 26,26-30; 1Tm 4,4n; Ž 145,14-16; 147,7-9). Zde vyjadřujeme díky za Boží dary prostřeného stolu, obecně za Otcovu pozemskou péči o nás, své děti. Zveme Boha, aby byl naším „hostem“ a Pánem. Prosíme o vezdejší chléb i do budoucnosti, a to nejen pro sebe. Rodinný stůl, sváteční, ale i všednodenní, tak je – podobně jako ve starém Izraeli – možná vůbec prvním místem, kde se cvičíme ve zbožnosti a víře, a to malí i velcí.

Rozpis denního čtení 2021

	Žalmy	Lukáš	Modlitební katechismus / Kázání o modlitbě
24. 2.	Ž 73	L 1,1-25	Otče náš
25. 2.	Ž 74	L 1,26-56	
26. 2.	Ž 75	L 1,57-80	
27. 2.	Ž 76	L 2,1-24	
28. 2.	Ž 77	L 2,25-52	Celoživotní služba: L 2,22-39
1. 3.	Ž 78,1-39	L 3,1-38	Posvěť se jméno tvé
2. 3.	Ž 78,40-72	L 4,1-30	
3. 3.	Ž 79	L 4,31 – 5,11	
4. 3.	Ž 80	L 5,12-39	
5. 3.	Ž 81	L 6,1-26	
6. 3.	Ž 82	L 6,27-49	
7. 3.	Ž 83	L 7,1-23	Přímluva a víra: L 7,1-10
8. 3.	Ž 84	L 7,24-50	Přijď tvé království, buď vůle tvá
9. 3.	Ž 85	L 8,1-25	
10. 3.	Ž 86	L 8,26-56	
11. 3.	Ž 87	L 9,1-27	
12. 3.	Ž 88	L 9,28-50	
13. 3.	Ž 89,1-19	L 9,51 – 10,16	
14. 3.	Ž 89,20-53	L 10,17-42	Radost z poznání Boha: L 10,21-24
15. 3.	Ž 90	L 11,1-26	Chléb náš vezdejší dej nám dnes
16. 3.	Ž 91	L 11,27-54	
17. 3.	Ž 92	L 12,1-21	
18. 3.	Ž 93	L 12,22-53	
19. 3.	Ž 94	L 12,54 – 13,21	
20. 3.	Ž 95	L 13,22 – 14,6	
21. 3.	Ž 96	L 14,7-35	Pozvání a omluvy: L 14,15-25
22. 3.	Ž 97	L 15,1-32	Odpusť nám naše viny...
23. 3.	Ž 98	L 16,1-31	
24. 3.	Ž 99	L 17,1-37	
25. 3.	Ž 100	L 18,1-30	
26. 3.	Ž 101	L 18,31 – 19,27	
27. 3.	Ž 102,1-12	L 19,28 – 20,19	
28. 3.	Ž 102,13-29	L 20,20 - 21,4	Falešná a pravá zbožnost: L 20,45 – 21,4
29. 3.	Ž 103	L 21,5-38	Neuved' nás v pokušení...
30. 3.	Ž 104,1-23	L 22,1-30	
31. 3.	Ž 104,24-35	L 22,31-62	
1. 4.	Ž 105,1-23	L 22,63 – 23,25	
2. 4.	Ž 105,24-45	L 23,26-49	Ježíšovy královské modlitby: L 23,32-46
3. 4.	Ž 106,1-33	L 23,50 – 24,12	
4. 4.	Ž 106,34-48	L 24,13-53	S Kristem na cestě: L 24,13-35

Pán Ježíš nás má k tomu, abychom Boha oslovovali jako Otce. Celá naše modlitba a náš život stojí pod tímto předznamenáním a ujištěním: Pro Krista je Bůh náš milosrdný Otec; a my jsme v Kristu Boží milované děti.

- (Výkladové poznámky k modlitbě Páně vychází primárně z Lukášova evangelia.)
- **Otče:** Ježíš oslovoval Boha jako „Otce“ (10,21; 22,42; 23,34.46; Mk 14,36; Mt 11,25) a nás učí Boha vzývat obdobně. Řecké *patér* je překladem aramejského *abba* (Mk 14,36; Ř 8,15; Ga 4,6), což spíše než „tatínku“ znamenalo uctivé, a přece důvěrné „otče“, oslovení, jež vedle rodiče mohlo náležet i jiným respektovaným osobám (Mt 23,9; 1S 24,12; 2Kr 2,12; 5,13; 6,21; 13,14). Boha jakožto Otce líčí evangelium coby milosrdného a dobrotivého, pečujícího a štědrého Pána světa, zejména Ježíšových žáků (6,36; 11,13; 12,30.32; srov. 15,11nn). U Ježíše v tomto oslovení stojí v popředí svěřené královské poslání, intimní vzájemná známost Otce a Syna, Otcova vůle a sláva (1,32; 2,49; 9,26; 10,21n; 22,29; 22,42; 24,49; srov. J 1,14.18 aj.). Ježíšova poslední slova z kříže jsou v L adresována právě „Otcí“ (23,34.46; srov. Mk 15,34).
- **Boží Syn:** Sám o sobě mluvil Ježíš jako o „synu člověka“, což může zdůrazňovat jeho lidskou „obecnost“ (Ez 2,1; 3,1 aj.), spíše ale odkazuje ke zjevení dědice Božího trůnu, takřkajíc „mladého Boha“ v lidské podobě, z proctví Danielova (Da 7,13nn), a tedy k božské Ježíšově moci uzdravovat, odpouštět, soudit, ale také k paradoxu, že právě jakožto „Syn člověka“ trpí nedostatek a kříž. Bůh uvádí Ježíše na scénu jako „svěho Syna“ (3,22; 9,35; srov. 1,32.35). Podobně ho oslovují démoni (4,3.9.41; 8,28). Také Ježíš se tak někdy označuje (20,41.44; 22,70). Titul „Syna Božího“ se pojí s titulem „syna Davidova“ či Krista; a zdůrazňuje královské následnictví (1,32; 18,38n; 20,41.44; srov. Mt 1,1; 2S 7,14).
- **Starý zákon** mluví o „synech Božích“ v různém smyslu. Někde jde o členy „nebeského dvora“, nejspíše andělské bytosti, možná někdy ztělesněné v pohanských božstvech (Gn 6,1.4; Jb 1,6; Ž 82,1.6). Božím „prvorozeným synem“ je ovšem lid Izraele (Ex 4,22n; srov. Dt 8,5; 14,1; Iz 1,2; 64,7; Oz 11,1nn aj.), v lidu pak davidovský král (2S 7,12-15; 1Pa 22,9nn; Ž 86,20nn; 110,1nn). Právě v Ježíšovi se sbíhají a v překvapivé podobě ztělesňují tyto izraelské a davidovské (a Hospodinovy) obrazy (1,32.35; 3,22; 9,35). Kristus pak do těchto sítí spolu s sebou vplétá i své následovníky, mj. když je učí oslovovat Boha v modlitbě tak, jak to činil on: „Otče“ (11,2).
- **Boží děti:** Právě modlitební oslovení – působené Duchem Syna Božího - je apoštolu Pavlovi kořenem, příp. ovocem faktu, že ti, kdo věří v Ježíše, Syna Božího, jsou přijati za „syny Boží“. Ti následují Ježíše v životě i smrti, sdílí s ním jeho utrpení i slávu, jsou jeho spoludědici a účastníky Ducha, který je mj. Duchem modliteb, činným uprostřed lidské slabosti a nevědomosti (Ř 8,14-17.26nn; Ga 3,26 – 4,7). Jinak řečeno: modlitba učedníků se děje v Ježíšově jménu, tj. z jeho zmocnění, z jeho slova, s ním (Mt 18,19n; J 15,7; 16,23n). Jak říkali reformátoři: modlíme se trojičně - k Otcí ve jménu Syna mocí Ducha svatého.
- **Na nebesích:** Mt rozvíjí oslovení z L, asi původnější, do námi užívaného „Otče náš, který jsi na nebesích“ (Mt 6,9; srov. L 11,13; 10,21). Někteří vidí v „náš“ poukaz na rozdíl mezi Ježíšovým synovstvím na jedné straně a synovstvím naším na straně druhé (srov. J 20,17): Ježíš je Synem z podstaty, my jsme za syny adoptování. Nový zákon ale mluví také o našem „narození z Boha“; které je odvozeno od synovství Ježíšova či je jakousi účastí na jeho synovství (J 1,12n; 3,5; 1J 3,1n; 4,7; 5,1.11n). Slovo „náš“ dále připomíná, že ani osobní modlitba není pouze individuálním činem, nýbrž že je součástí modlitby společné, modlitby církve či s církví, modlitby tvorstva a s tvorstvem (Ř 8,15nn), že je přímlovou za druhé a s druhými (L 11,3n): V Kristu jsme si navzájem bratry a sestrami. Dodatek „který jsi na nebesích“ jednak ohlašuje základní směr proseb modlitby Páně - z Božích „nebes“ na naši „zemi“ (Mt 6,10) -, jednak odkazuje k Boží svatosti (Mt 6,9), k jeho skryté všudypřítomnosti (Mt 6,6), ale také štědrosti (Mt 6,7n.25nn; L 11,5-13).

- Oslovení dává modlitbě zdůvodnění. Jejím rámcem je Boží otcovství, jeho zalíbení v Synu a v nás. Máme si uvědomit, že k Bohu se obracíme primárně jako děti k Otcí; tedy jako sourozenci Kristovi a sobě navzájem. První setkání nad modlitbou Páně tak může posloužit připomínce základních východisek naší víry: že totiž v Kristu jsme milované Boží děti.
- Za podklad rozhovoru může posloužit systematický výklad oslovení, některý z navržených oddílů denního čtení (L 1-2; Ž 73-76), nebo citáty z reformačních katechismů. V nich jde o klasické, generacemi prověřené formulace; coby mimobiblické texty umožňují svobodnější vyjádření vlastního pohledu, který se kriticky vyrovnává se zněním katechismů a hledá příhodnější vyjádření, vlastní cestu.
- Nezapomeňme přítom na samotnou modlitbu, na modlitební obecenství nad Písmem, na vzývání Otce.

Z katechismu:

Připomeňte si některá Boží jména z denního čtení. Co znamenají?

- Ž 74,12-17: *Bůh je král a stvořitel, padmanitel zvířel*
- Ž 76,7-10: *Jákovův Bůh a soudce*
- L 1,46-49: *Pán, Spasitel, Svätý*
- L 1,68-70: *Hospodin, Bůh Izraele*
další jména či tituly: Bůh, který mě vidí; Král, Panovník; Spasitel atp.

Proč je Bůh nazýván také Otcem? Kdo je, jaký je?

- L 1,30-35: *je Otec Ježíše Krista*
- L 2,48-49: *je Otec Ježíše Krista*
- L 6,35-36: *je radíčovsky milosrdný*
- Ga 4,4-7: *v Kristu, skrze jeho Ducha, jsme syny Božími*

Matoušovo evangelium přidává „který jsi na nebesích“. Co znamená tento dodatek?

- Ž 73,23-28: *Boží obil'astřující přítomnost*
- Mt 6,5-9: *Boží skrytá a pečující přítomnost*

Kázání o modlitbě 1: Celoživotní služba (L 2,22-39)

28. února

Nové ovoce vyrůstá na starých větvích Písma a celoživotní modlitby: Při plnění svých zákonných povinností zažívají Ježíšovi rodiče překvapivé setkání s Božími služebníky.

1. Poslušná rodina v chrámu (2,22-24 a 2,39)
2. Setkání s Božím mužem Simeonem (2,25-35)
3. Setkání s prorokyní Annou (2,36-38)

- **Zákon:** Překvapivé setkání rodiny se odehrává ve zdech chrámu (2,41nn; 19,45-48; 20-21) při výkonu rituálů stanovených Božím zákonem (v22.23.24.27.39): Šlo o očišťování rodičky 40. dne po porodu (v22: Lv 12) a o představení prvorozence, zasvěceného Bohu (v23: Ex 13,2.11nn; Nu 18,15n). Druhý rituál není vázán k chrámu, L ale oba propojuje zmínkou o oběti, určené k očištění matky (ve variantě pro chudé), ale i k opětovnému zasvěcení nazíra (v24: Lv 12,8; Nu 6,10). Jako by byl Ježíš nazírem (srov. 1S 1,21nn; 3,1nn). Je podroben Zákonu (Ga 4,4) a rozpoznán jako Kristus (v30.38). Boží Duch věje v rámci Zákona („zákon“ a „Duch“ 3x ve v22-24, resp. v 25-27; srov. 4,4.8.12.16; 5,14; 6,1nn; 10,25-28; 16,29nn).
- **Tři generace:** Duch přivádí do chrámu Simeona, z „modlitební komůrky“ vychází Anna (v27.38). Simeon žije v Jeruzalémě, Anna bydlí asi přímo v chrámu (v25.36n). Simeona charakterizuje jeho zbožnost a přítomnost Božího Ducha (v25-27), Annu vystihuje původ a životní příběh, věk a služba (v36n). Simeon „očekával potěšení Izraele“ (v25), Anna vyprávěla všem, kdo „očekávali vykoupění Jeruzaléma“ (v38) - žili v době okupace a úpadku, v době očekávání (srov. Ž 77). Tradice v Simeonovi vidí starce (L o jeho věku mlčí): kvůli zmínce o smrti (v26.29) a kvůli symetrii s Annou (v25.36). Tradice tu spatřuje tři generace (srov. 1J 2,12-14): „děťátko“ přinášené Bohu; rodiče poslušné Zákona; a „kmotry“, kteří – zmocnění Duchem, celoživotní službou modlitby – prorocky chválí Boha a žehnají rodině, svědčí lidem okolo.
- **Simeonova zvěst:** Simeon – jako Zacharjáš či Křtitel (1,5nn; 3,1nn) – je sz postavou na prahu nové doby. Soukromá předpověď (v26n) – že nespatří smrt, dokud neuvidí Krista (v26.30) - se stává důvodem jeho veřejného vystoupení: „V Duchu“ přišel do chrámu (v27), „přijal“ Ježíše do náručí (v28; srov. 9,5.48), „žehnal“ Bohu (v28-32), „žehnal“ rodičům a mluvil k Marii (v34n). Jeho oslavné *Nunc dimittis* přechází z tónu osobního (v29n) do univerzálního (v31n: poprvé v L řeč o národech). Naopak k Marii promlouvá varovně – a nejprve o Izraeli (v34), poté o ní osobně (v35). S Ježíšem se láme Simeonův život, ale i úděl Izraele, ba národů. Ježíš přináší spásu – „pokoj“ a „spasení“, „světlo“ pro národy a „slávu“ pro Izrael -, ale také rozdělení lidu a bolest nejbližších. Simeonovy řeči jsou prosyceny sz Písmy (Gn 15,15; 46,30; Jb 19,27 | Iz 40,5; 42,6n; 49,6; 52,10 | Ž 98,2 | Iz 8,14n.18 aj.).
- **Annina služba:** Obsah zvěsti Anny prorokyně (srov. Ex 15,20; Sd 4,4; 2Kr 22,14; Iz 8,3; Sk 21,9) neznáme (v38), víme zato o její službě (v36n). Její život se po panenství a krátkém manželství naplnil ve vdovství, zasvěceném postu a modlitbám (5,33; Sk 10,30; 13,2n; 14,23; Iz 58), a to přímo v chrámu (1S 1-2; Ž 23,6; 27,4; 65,8; 84,5.10n; 92,14; Iz 56). Její modlitby v chrámu jsou předzvěstí spásy národů, o níž z Ducha a Písem mluvil Simeon (Iz 56,7n; L 19,46). Anna je vzorem „zasvěceného života“ (1Tm 5,5; Tt 2,3-5). Celoživotní modlitební služba Bohu byla pro ni – podobně jako život z Písem a z Ducha pro Simeona – přípravou na setkání se Spasitelem, takže ho rozpoznali už v Mariině novorozenci.
- Svým rodinným tématem text navazuje na oslovení „Otče náš“ z modlitby Páně, kázání se může věnovat úkolům různých generací. Může ale také vypíchnout modlitbu jako celoživotní službu. Život z Písma a Ducha - v modlitbách - je i pro nás cestou, jak přijímat Krista; jak v něm - v děťátku i ukřižovaném - objevovat potěšení a vykoupění, slávu i světlo. Kristus je ohniskem příběhu i modlitby.
- **Další bohoslužebná čtení:** Ž 77; Ř 12,11-12

Modlitební katechismus 2: Posvěť se jméno tvé

1. - 6. března

Hned na začátku máme prosit, aby Otcovo jméno bylo ve světě i mezi námi svaté. Celá naše modlitba a náš život mají být posvěcováním Božího jména, k čemuž potřebujeme Boží pomoc. O jeho čest jde především.

- **Jméno:** Je ekvivalentem či reprezentací osoby (L 10,17.20). V Bibli bývá navíc výpovědí o charakteru, povolání či úřadu svého nositele (1,13nn; 1,31-34; Gn 3,20; 5,29; 17,5.15n; Rt 1,20 aj.). Bůh má v Bibli různá jména (1,32; Gn 16,13; 17,1b); podle Ex je však primárním Božím jménem jednak „*Bůh Abrahamův, Bůh Izákův, Bůh Jákobův*“, tedy „*Bůh vašich otců*“, jednak „*Jsem*“, skryté v nejužívanějším jménu „*JHVH*“ (4,12-15), které židé uctivě nahrazují titulem Adonaj - Pán (řecké Kyrios, staročeské Hospodin), opisem Ha-Šem – Jméno, anebo i jinak (např. Svatý-bud'-požehnán). Známým „*jsem, který jsem*“ (4,14) Bůh nejspíše zdůrazňuje jednak svou vyvýšenou skrytost (jako by odmítl Mojžíšovi své skutečné jméno prozradit), jednak činnou blízkost: jaký je, tj. co je obsahem Jména, se ukáže v jeho činech (6,7; 7,5; 2S 7,23; Iz 5,16; 12,4; Jr 50,34 aj.). V NZ je „*vykladačem*“ Božího jména Kristus, a to svými činy a slovy, ale právě i svým jménem Ježíš, J(eh)ošua - Hospodin zachraňuje (Jl 3,5 = Ř 10,13; Sk 4,12; srov. J 1,18; 16,23; Sk 2,38; Fp 2,9-11 aj.): Otec je takový, jaký je jeho Syn; Syn je zjevením Otce.
- **Svatost:** Náleží samému Bohu (L 1,49; Iz 6,3); svatým se ale může stát i lid či jednotlivý člověk, zvíře, plodina, předmět, den atd., jsou-li ve shodě s Božími řády odděleny z všedního užívání exkluzivně pro Hospodina či jeho chrám a kněžstvo (Lv 11,44n; 19,2; 21,15; Gn 2,3; Ex 13,2; 19,5n.10.22n; 29,1nn; Nu 6 aj.). Svaté náleží do Boží, člověkem nemanipulovatelné sféry. Svatost ve SZ předpokládá kultickou čistotu, ale také určitou estetickou, fyzickou kvalitu a - u lidí - morální integritu (Ex 25-30; Lv 19,1nn; Lv 21-22 aj.). Svatost se vyznačuje jakousi posvěcující „*nakažlivostí*“ (Ex 29,37; 30,29; Mt 23,19 aj.), ale může být také životu nebezpečná (Ex 19,13; Lv 10,1nn; Nu 20,12; Iz 6,5). Také v NZ je nositelem a dárce svatosti sám Bůh, resp. Kristus či Duch svatý (L 1,35.41.49; 3,16 aj.): Bůh sám si posvěcuje, pro sebe odděluje svůj lid (1K 6,11; Ef 5,26).
- **Posvěcení Otcova jména:** Bůh je svatý sám v sobě a sám posvěcuje, tj. jeho jméno je samo v sobě svaté a posvěcující. Co tedy znamená posvěcení Jména? **1)** Je možné, že verš „*bud' posvěceno tvé jméno*“ plní roli tradičního „*požehnání*“ (hebr. bracha), jak se praktikuje v úvodu židovské modlitby: „*Bud' / Jsi požehnán / pochválen*“ (L 1,68; 1K 1,3; Ef 1,3; 1Pt 1,3; srov. J 12,28a; Ž 29,1n; 103,1; 113,1; 135,1 aj.). Už sama modlitba je „*posvěcováním*“ Jména z naší strany. **2)** Posvěcením jména se může také myslet praktické uznání Boží svatosti, tedy zachovávání úcty vůči Bohu a jeho slovu v našich slovech i skutcích, a to až k utrpení a mučednictví (1Pt 3,13nn; srov. Lv 19,2; Nu 20,12). Prosíme Otce, aby nás obdařil dětskou oddaností, resp. se k bohabojnosti zavazujeme, Bohu se vydáváme (srov. Ř 12,1n). **3)** Boží svaté jméno může být „*znesvěceno*“ - zneuctěno, zneužito - amorálním, nezákonným jednáním či mluvením, jeho zneužitím, instrumentalizací v politice či náboženství (Ex 20,7; Lv 22,31n; Jr 34,16; Ez 36,20n; srov. Lv 22,9; Nu 18,32; Jr 16,18; Ž 74,7). V první prosbě žádáme, aby sám Bůh „*znovu posvětil své jméno*“, tj. aby vzal svou čest v ochranu před námi, aby své dílo při nás milostivě obnovil, např. zrovna ve smyslu dalších proseb modlitby Páně (srov. Ez 36,20nn; Iz 47,8nn).

- Od oslovení Otce, jež nám vlévá smělou důvěru dětí, nás Kristus vede k uctivé bázni, oddanosti či kajičnosti před svatým Bohem. První prosba modlitby se týká Boha samotného, jde o důstojnost a svatost jeho jména. Jí jsou podřízeny ostatní prosby, z ní všechny vychází, jí všechny slouží. Na prvním místě modlitby tak nemají stát naše zájmy a potřeby, nýbrž zájmy a potřeby Boží, jmenovitě posvěcení Božího jména: Boží jméno se posvěcuje samotnou modlitbou, jistě ale také úctou a uctíváním, oddanou poslušností a kajičností.
- K rozhovoru nad prioritami našich modliteb a nad svatostí toho, koho v modlitbě oslovujeme a oslavujeme, může opět posloužit systematický výklad první prosby, texty z týdenního čtení (L 3-6; Ž 78-82) či citace z katechismů.
- Setkání nad první prosbou se nabízí jako vhodná platforma věnovat čas tichým i hlasitým modlitbám uctívání a chvály.

Z katechismu:

Co znamená, že něco nebo někdo je svatý?

- Ž 78,5-8: *zůstává poslušně v Božím slovu*
- L 3,15-17: *posvěcený, protřibený Duchem svatým*
- L 3,21-22: *Boží Syn, posvěcený Duchem ke službě Otci*
- L 4,33-36: *očist'ující od vši temnosti*

Může snad být Boží jméno znesvěceno?

- Ž 78,40-42: *neposlušnosti, vzdorem*
- Ž 79,1-4: *potupení Božího lidu a svatyně
třetí přikázání Desátera chrání nedotknutelnost Božího jména (Ex 20)*

Jak se má Boží jméno posvěcovat?

- L 4,1-13: *poslušnosti, oddanosti*
- L 5,1-11: *kajičnosti*
- L 5,17-26: *oslavou Boží*

Kázání o modlitbě 2: Víra a přímůva (L 7,1-10)

7. března

Příběh o setníkovi a jeho vyslancích je příběhem o víře – o moci Ježíšova slova a o službě přímůvy. Ze zpráv o Kristu se rodí víra v Krista; z víry se rodí osobní prosby; osobní prosby hledají podporu bratrských přímův.

1. Ježíšovo slovo a setníkův problém (7,1n)
2. První setníkův vzkaz a Ježíšova ochota (7,3-6a)
3. Druhý setníkův vzkaz a Ježíšův údiv (7,6b-10)

- **Setník:** Příběh je s odchylkami zachycen i jinde (Mt 8,5-13; J 4,46-54). Hlavní postavou – se kterou se Ježíš, jinak než v Mt a J, potká jen prostřednictvím poslu – je setník. Podle všeho není žid (v3.5.9), slouží ve vojsku galilejského krále Heroda Antipy (J 4,46; srov. L 13,31n; 23,6nn), má však dobrou pověst (srov. Sk 10-11; vs. Ž 83): „Miluje“ lid Izraele, financoval stavbu synagogy (v5) – občasný zvyk mezi bohatými „bohabojnými“, doložený z donátorských nápisů. Vládne kolem něj uctívá, laskavá atmosféra: cení si svého otroka (v2); „prosí“ židovské starší o pomoc a ti ho Ježíšovi „snažně“ doporučují (v3-5); má přátele, kterým může svěřit citlivý vzkaz (v6b-8). Setník zná své postavení v armádní hierarchii (v8), ale i v „hierarchii duchovní“ (v6b-7) - pro moc Ježíšova slova, a snad také z respektu vůči zvláštnímu postavení Izraele (srov. Sk 10,25nn). Ježíš mu ochotně jde pomoci (v6a) a chválí ho (v9; srov. Mt 8,11n).
- **Setníková víra v Ježíše:** Pán v příběhu jen reaguje – na slova starších ochotnou odbočkou k setníkovu domu (v6) a na setníkův druhý vzkaz údivem (v9; srov. Mk 6,6). Ježíšův akt uzdravení není zmíněn, očima přátel ale vidíme výsledek (v10). Ježíš chválí setníkovu víru (v10b): projevuje se tu jednak činnou láskou a uctívostí vůči Izraeli (v5.6b-7), jednak pokornou důvěrou v moc Ježíšova slova (v3.6b-8), vyjádřenou mj. vysláním dvojího poselstva: Jedno se přímůvá, druhé slovo od slova vyřizuje setníkův vzkaz. Jeho část – „Pane, nejsem hoden, abys vstoupil pod mou střechu (...), ale řekni jen slovo...“ – vstoupilo do (nejen) římsko-katolické liturgie Večeře Páně.
- **Slovo a nepřítomnost:** Epizoda klade důraz na slyšení a slova (v1.3.6b-8.9), a to ve zřetelném protikladu k osobnímu setkání či přítomnosti. V L se setník s Ježíšem nepotká: slyší o něm zprávy (v3a), posílá mu vzkazy (v3.6b), pouhé Ježíšovo slovo má stačit k uzdravení (v7). Propojení mezi slovy, vírou a distancí je podtrženo hodnocením setníka: Podle starších je pro lásku k Izraeli „hoden“ Ježíšova příchodu (v4), on sám se však – tváří v tvář Ježíšově pověsti – za „dostatečného“ (v6) a „hodného“ Ježíšovy blízkosti nepovažuje (v7). Proto ho – zas jen ústy jiných, přátel - zrazuje od návštěvy (v6: „Neobtěžuj se“); ba proto – ne z arogance - se prvně odvážil leda vyslat židovské přímůvce (v7b). Jeho příměr z vojenského života míří stejným směrem (v8): jako on podléhá rozkazům a sám rozkazy udílí – a ty, vysloveny, jsou plněny -, tak musí pouhé Ježíšovo slovo způsobit, co říká, i bez osobní Ježíšovy přítomnosti (4,35n.38n; 5,23-25; 6,10 atp.; jinak 4,40; 5,13; 6,19; 7,14 aj.). Epizoda je emblémem pro vztah mezi Písmem a vírou: víra se chápe právě slov, z nich čerpá život (Dt 5,23nn; 1Kr 19,9nn; Ř 10,6nn; 2Pt 1,18n; 1J 1,1-4 aj.).
- **Přímůva:** Epizoda ale ilustruje i roli přímůvné modlitby. Setník za sebe nechá mluvit druhé (v3-5.6-8) - podobně jako se vyvýšený Kristus přímůvá za nás a jako se my sami přímůváme jeden za druhého; jako sami druhé o přímůvu žádáme (Ex 32,7nn; Dt 9,7nn; Ž 127,3-5; Ef 6,18n; Jk 5,13nn aj.). Setníkův výrok („Pane, nejsem hoden... ale řekni jen slovo...“) zní ozvěnou sz modliteb, jež hledají skrytou Boží tvář, resp. vírou se ohlížejí po zjevném, známém Božím slovu (Ž 119; 42; 77; 83 aj.).
- Setník svou vírou, úctou a prosbou „posvěcuje“ Kristovo jméno. Kázání může vyznít povzbuzením k důvěře v moc a dostatečnost pouhého Kristova slova. Zvěstí o Kristu a vírou v ně jsme – a budeme – i my zachráněni. Přímůvná modlitba je službou, kterou jsme si vzájemně dlužni.
- **Další bohoslužebná čtení:** Ž 83; Jk 5,13-16

Modlitební katechismus 3: Příklad království tvé

8. - 13. března

Otcovo jméno se posvěcuje zejména v jeho kralování, v uskutečňování jeho vůle na zemi. V modlitbě se stáváme účastníky královských plánů, které Bůh v dějinách Izraele začal uskutečňovat a v Kristu naplňuje.

- **Boží království:** Příchod Božího království, resp. kralování, tvoří jádro Ježíšovy zvěsti, a stejně tak zvěsti jeho učedníků (4,43; 6,20; 8,1; 9,2.11.60; 13,18-21; 16,16 aj.). Bůh se ujímá svého trůnu, a to v blízké, příp. neurčité budoucnosti (10,8-11; 13,28n; 21,31; 22,16.18; 22,29n), anebo už nyní v Ježíšově přítomnosti (11,20; 17,20n). Boží království přichází k lidem, případně do něj lidé mají vstoupit, přijmout jeho fakt (18,16n; 18,24nn). Co ale je toto království? Odkud přichází? A co znamená, že přichází, resp. má přijít?
- **Království Izraele:** Království Boží jako ústřední prvek Ježíšovy zvěsti a činnosti a jako eschatologická veličina má své kořeny ve Starém zákoně. Hospodin je Král nebe i země, andělů i národů – je jejich stvořitel a uchovatel, zákonodárce i soudce (Ž 93,1; 96,10; 97,1; 103,19-22 aj.). Zejména se však - v aktu vyvedení z Egypta a darování Tóry - stal králem Izraele (Ex 15,18; 19,5n; 20,2n; Dt 33,4b.26-29; Ž 24,7nn; 103,6n.19; 114,1n aj.): Izrael se měl stát svobodným lidem pod exkluzivní vládou Božího zákona. Ustavení politického království za Samuela bylo na jednu stranu odpovědí na chaos doby soudců (Sd 21,25; 2,1nn aj.); na druhou stranu znamenalo odmítnutí kralování Hospodinova (1S 8; 12). A přece Bůh Davida, resp. Davidovy potomky – jakožto svého „syna“ - zahrne do svých exodických plánů (2S 7,12nn; Ž 2; 110; 132 aj.), takže spravedlivý pozemský král coby reprezentant Krále nebeského se stane politickým ideálem a tváří v tvář historickému selhání Davidovců i spásnou nadějí Izraele (Ž 89; Iz 9,5n; 11,1nn; Jr 33,14nn; Ez 34,23n aj.). S babylonským exilem království zaniká, Boží trůn opouští Jeruzalém (Ez 10; 11,23). Návrat Boha Krále zpět do Izraele – osobně, nebo v zastoupení davidovského krále, resp. nebeského „Syna člověka“ - je očekáváním proroků (Iz 40,3-11; 43,1nn; Ez 36,22nn; Mal 3,1n; Da 7,13nn).
- **Kristus Ježíš:** Zde navazuje evangelium o příchodu Syna Božího, Mesiáše (1,14-17; 1,31-34; 1,46-55; 2,11; 3,3nn.22 aj.). V Ježíši, jeho zvěsti a službě, v jeho vyučování, pastoraci, uzdravování, vymytání, a zvláště - a překvapivě, podivně - v jeho smrti a vzkříšení se Bůh (znovu) „stal králem“ (23,37; 24,51n; srov. Sk 2,31-36; 28,30n; Fp 2,6-11 aj.). Kristus už se v nebesích ujal trůnu, dříve než se z Boží moci, v síle vzkříšení a nového stvoření, tento fakt projeví i viditelně a všem (22,16.18; Sk 1,11; Fp 3,20n aj.). Aneb už nyní je Ježíš králem národů a světa (Mt 28,18-20), což máme ohlašovat (24,46nn; Sk 2,37nn aj.) a podle čehož máme žít ve všech oblastech života, očekávajíc zjevení jeho přítomnosti (řec. parousia). (*Jsem si vědom, že předkládám jen jedno z možných pojetí evangelní, resp. starozákonní zvěsti o Božím království.*)
- **Třetí prosba:** V Mt navazuje ještě třetí prosba: „*Bud' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi*“ (Mt 6,10; srov. 26,39.42). Otcovo jméno se posvěcuje v příchodu jeho vlády, tj. v pozemském uskutečňování jeho nebeské vůle, jak se konkretizuje mj. v dalších třech prosbách modlitby. Modlitba Páně není prosbou o konec světa či o vytržení z této země; je prosbou o prosazení Boží vlády v našich poměrech, o obnovu stvoření (Ez 36,20nn; Ř 8,15nn). „*Nebe*“ není jakási svrchní sféra, kam odcházíme, nýbrž svatá sféra Boží skryté vlády a starostlivé přítomnosti mezi námi (Mt 6,5nn). Ve druhé a třetí prosbě tak jednak přitakáme k Boží královské vůli, podřizujeme se jí a prosíme o sílu k poslušnosti, o její prosazení při nás samotných a na celé zemi. Jednak se tu stáváme účastníky, ne-li spolupracovníky Božího díla, přičemž do sféry Boží vlády a vůle jistě náleží i naše záležitosti a potřeby (11,5-13; Mt 6,6.8.25nn; 7,7-11).
- **Smysl proseb:** Na jedné straně spočívá modlitba ve sjednocení naší vůle s vůlí Boží, v podřízenosti (Mt 6,33; 26,39.42; Ef 3,14-19 aj.), na druhé straně jsme povzbuzováni, abychom s důvěrou ve vyslyšení přednášeli Bohu své záležitosti a potřeby (Mt 7,7-11; L 11,5nn; Žd 4,14-16 aj.). Na jedné straně Bůh sám ví, co potřebujeme, dříve než ho prosíme (Mt 6,8), na straně druhé ho - právě proto - smíme prosit o cokoli (J 15,7). Bůh modlitby vyslychá (Mk 11,24), ale známe i modlitby oslyšené (Mk 15,34)! To vše nějak spadá pod Boží otcovskou vládu. (*Více k nevyslyšeným modlitbám jsem se pokusil vyjádřit v úvodu k materiálu.*)

- Náš Otec, svatý Bůh, je také Král a Panovník, který se ujímá trůnu a uskutečňuje svou vůli. V první části modlitby prosíme, aby to Bůh na zemi dělal; a aby to dělal i při nás. V modlitbě jsme totiž – díky Kristu - Božími dětmi a ctiteli, ale také jeho poslušnými služebníky, občany a dědici jeho říše. Než v modlitbě přijdeme ke svým žádostem, má se naše vůle pokorně setkat a sjednotit s vůlí Boží.
- K výkladu opět může posloužit výběr textů z rozpisu čtení tohoto týdne nebo text katechismů. Snad je právě zde místo k rozhovoru o smyslu prosebné modlitby jako takové. Proč se vůbec modlit, když Bůh sám od sebe - a lépe! - ví, co chce a co potřebujeme. Mají modlitby vůbec nějaký vliv? Nabízí se také problematika nevyslyšených modliteb. Můžeme se zamyslet nad tím, co vlastně si Bůh přeje, v čem se uskutečňuje jeho královská vláda.

Z katechismu:

Co je Boží království? Kde se prostírá? Jak vypadá?

- Ž 84,2-5: *v Boží blízkosti, uatyni*
- Ž 87,1-7: *v národch, které poznaly Hospodina*
- L 8,19-21: *tam, kde lidé žijí podle Božího slova*
- L 9,1-6: *kde se démoni vypuzují*
- L 9,20-22: *kde vládne Kristus*
království je tu, Ježíš je Pán (vzkříšení, nanebevstoupení), ale chápeme to pouze vírou; jednou se jeho vláda také zjeví

Proč máme prosit, aby Boží království přišlo?

- L 7,12: *protože ještě mezi námi řádí smrt*
- L 7,28-34: *protože jsme lidé pomatení a neposlušní*
- L 8,27: *protože ďábel se ještě roztahuje*
- Ž 86,14-17: *protože Boží člověk je v nouzi*
- Ž 89,30-47: *protože davidovské království Izraele padlo, a to navzdory Božím slibům*

Co je vůlí Boha Krále?

- L 7,13-16: *aby zoufalým bylo pomozeno*
- L 7,47-50: *aby hříšníkům bylo odpuštěno*
- L 9,23-27: *abychom následovali ukřižovaného Krále*
- Ž 89,2-5: *aby Mesiáš vládl*
- Ž 89,6-12: *aby celá země sloužila Hospodinu*
spása lidi, misie, poctivý život v pozemském povolání manžela, rodiče atd.

Kázání o modlitbě 3: Radost z Boha (L 10,21-24)

14. března

Ježíš děkuje Otci, že jeho učedníky zahrnul do své vlády, do společenství vzájemného poznání Otce a Syna. Také my v modlitbě poznáváme Otce a Syna, své místo v Božím království, a skrze Ježíše přicházíme k Otci.

1. Ježíš velebí Otce (10,21n)

2. Ježíš blahoslaví učedníky (10,23n)

- **Blížkost Božího království:** Ježíšovo díkuvzdání a blahoslovenství souvisí s misí Sedmdesáti, resp. s jejich zvěstí o nastávajícím Božím kralování (10,11n). Zvěst přináší vstřícným lidem pokoj, uzdravení, ba vysvobození z ďábelské moci, jistotu života (10,5-8.17-19; 11,14-23; srov. Ex 32,31-35); odmítavým se v ní naopak ohlašuje Boží soud (10,10-15). Ježíšovi poslové jsou prvními svědky, aktéry a prostředkovateli, beneficienty přicházející Boží vlády (10,1-4.16.20). Ježíšův jásot je reakcí na jejich radost (v17.21); právě učedníků a jejich mise se týká Ježíšova modlitba i blahoslovenství (v21.23n: 10,1-16.17-20).
- **Struktura:** Pasáž má dvě vzájemně se zrcadlící části, **modlitbu** (v21n) a **blahoslovenství** (v23n): Syn děkuje za „zjevení“ Otcova království „maličkým“; a učedníkům blahopřeje, že smějí být u toho. Také sama **modlitba** má dvě zrcadlové části: První, **velebení Otce** (v21), začíná chválou a pokračuje – formou sz poetického paralelismu - dvojím, ba trojím opakováním jejího důvodu, jímž je (negativně) „ukrytí“ Království před moudrými a (pozitivně) jeho „zjevení“ maličkým, což je slavnostně podtrženo („ano“) jako dobrý Otcův úmysl. Druhá část modlitby, **prezentace Syna** (v22), začíná Ježíšovou královskou proklamací (v22a), již opět vysvětlují tři řádky, z nichž třetí prolamuje exkluzivitu dvou předchozích: Synovi je dáno vše, totiž zjevovat lidem intimní vzájemné poznání Otce a Syna. Také **blahoslovenství** má dvě části: **blahoslovenství** (v23) a jeho – opět poeticky paralelní („vidět“ / „slyšet“) – **zdůvodnění** (v24a / 24b): co učedníci vidí a slyší, zůstalo skryto dokonce prorokům a králům Izraele.
- **Modlitba:** L hojně zmiňuje Ježíšovy modlitby o samotě i uprostřed lidu (viz tabulku z úvodu). Před sebou ale máme jednu z mála *ocitovaných* modliteb (22,42; 23,32.46). Jde o chvalozpěv (1,46nn; 1,68nn; 2,29nn; par. Mt 11,25nn), nesený radostí – „zajásal“ (ČEP), „rozveselil se“ (BK), „zachvěl se radostí“ (Jer.) – a spojený s Duchem svatým (1,27nn; 1,41.67; 2,25nn; 3,21n; 4,14.18; 11,13). Ježíš děkuje Otci, že zjevil své království „maličkým“ a že ho ukryl před „moudrými“ (10,8-12.16; 10,38-42; Mt 13,10-17): Boží království přináší spásu učedníkům, odsunutým a nehodným (1,46nn; 3,10-14; 4,18n; 5,12-32; 6,20-23; 9,46-48; 10,29nn; 18,15-17 aj.) a soud pyšným (12,1nn; 19,9-14; Iz 29,14; 44,25). Spočívá mj. v otevření vzájemného společenství a „poznání“ mezi Otcem a Synem (v22; J 1,18), a to z Otcova „zalíbení“ (v21d; 2,14; 3,22; 12,32) a skrze Syna (Mt 28,18-20; J 14,6n; 17,1nn). Formou radostné modlitby tu Kristus shrnuje evangelium: Bůh v Kristu otevírá maličkým své království, skrze Syna přicházíme k Bohu (Žd 10,19nn aj.).
- **Blahoslovenství:** Zjevení Otcova kralování v Synu, resp. zjevení Otce skrze Syna a Syna ve společenství s Otcem (v21n), se odehrává před očima a ušima učedníků (v23n): v Ježíšových činech a slovech, a také v činech a slovech jejich vlastní misie (10,11n). To je důvod blahopřání (srov. Mt 5,3-12; J 8,12) tím spíše, že králové a proroci Izraele mohli příchod toho všeho jen vyhlížet (Ž 89,39nn; J 8,56 aj.). Podobně jsme my odkázáni na slova učednické zvěsti (10,16; 24,44-49; 1J 1,1-4; J 17,20nn; 20,29-31); i my jsme tak ovšem blahoslovenými účastníky Božího království, byť ne Ježíšovými očitými svědky (1Pt 1,6-12).
- Smíme poznávat Otce skrze Syna ve smyslu prosby: „Přijď království tvé.“ Text nám dává nahlédnout do intimity společenství mezi Otcem a Synem v Duchu svatém, a také mezi Ježíšem a jeho žáky. Kázání může vyznít jako pozvání k radosti, jako pozvání k modlitbě, jež je poznáváním Otce díky Synu.
- **Další bohoslužebná čtení:** Ž 89,20-30; 1Pt 1,8-13

Modlitební katechismus 4: Chléb náš vezdejší dej nám dnes

15. - 20. března

Ve druhé části se modlitba Páně obrací od Božích věcí k věcem našim. Královská vůle našeho svatého Otce se má dít na zemi a právě i v záležitostech našeho všedního živobytí. Navzdory vši moderní a domnělé zajištěnosti směj, ba mají být vezdejší potřeby předmětem našich proseb.

- **Význam:** Prosba existuje ve dvou mírně odlišných verzích: „*Náš denní chléb dej nám dnes*“ (Mt 6,11). „*Náš denní chléb nám dávej každého dne*“ (L 11,3). Zdá se, že u Mt stojí v popředí urgentnost prosby, u L pak její trvalá aktuálnost. Význam prosby je tradičně předmětem sporu: co se myslí pojmem „*chléb*“; co se skrývá pod záhadným, jinde nepoužívaným řeckým *epiousios* („*vezdejší*“)? Dle některých se všední význam slova „*chléb*“ nehodí k duchovní tematice modlitby Páně: prosíme tedy o „*chléb života*“, Krista samého (J 6,35) či chléb svátosti (22,19). S tím musí ladit i pojem *epiousios*: *ousia* znamená „*podstata*“, *epi* je „*nad*“: v modlitbě jde o chléb nadpřirozený. Případnější je ale odvození pojmu od slovesa *epienai* – „*následovat*“: jde o chléb pro „*následující [zítřejší]*“ den, dle některých pak o chléb budoucího věku (22,15-18). Překlad „*zítřejší*“ se ovšem dobře rýmuje i s neobrazným smyslem slova „*chléb*“: prosíme, aby nám Otec už dnes dal k živobytí to, co budeme potřebovat zítra. Neprosíme tak o nadbytky či zásoby (12,13nn; Mt 6,19nn; Fp 4,11-13; 1Tm 6,6-10; Př 30,8n); prosba vyjadřuje spíše základní zajištění („*zítřejší chléb*“) a dennodenní závislost na Otci („*dej nám dnes*“), který dopřává zemi úrodnost a naší práci zdar (5,5n; 8,4-8; 13,18-21; Gn 8,22; Ž 104,10nn; 145,15n).
- **Ježíš a chléb:** Všední význam prosby rezonuje s Ježíšovým postojem k hmotnému světu. Na začátku své služby se dlouze postil (4,1nn), pak se však jídlu a pití nevyhýbal. Zázračně nasýtil celé zástupy (9,10nn) a rád s lidmi stoloval, a to i po svém vzkříšení (5,27nn; 7,33n.36nn; 10,38nn; 14,7nn; 15,1n; 24,30n.41-43). Za jídlo děkoval Otci, a to i po svém vzkříšení (9,16; 22,17; 24,30). Z chleba a vína pesachové hostiny učinil svou trvalou památku a předjímku nového společenství v Božím království (22,14nn). Pán Ježíš vyučoval o skromnosti, o solidaritě s chudými, o závislosti na Bohu, o svobodě od starostí v důvěře v Otce (9,3; 10,4nn; 12,13nn; 12,22nn; 16,19nn; 18,1nn; 18,18nn; 19,1nn). Modlitba k Otci o „*náš zítřejší chléb*“ nás vysvobozuje z bezbožných starostí o zítřek (Mt 6,25nn; L 11,5nn; Fp 4,6n).
- **Bible a hmotný svět:** Jakkoli se naše víra upíná k „*Otci našemu, který je na nebesích*“, který jednou stvoří vše nové v Kristu, týká se Otcova denní péče i věčná spása právě tohoto jeho stvoření (Gn 8,22; Ž 104; Ř 8,19nn). Časné vztahy a starosti jsou ve světle evangelia jistě právě časné, dočasné, relativní (9,57nn; 14,25-27; 18,18-30; srov. Fp 3,4nn; 4,10nn; Žd 11,13-16.32nn); Bible je však nepopírá ani nešpiní. Bůh je stvořitelem a vlastníkem – a Ježíš dědicem a pánem (1,31-34) - tohoto světa v jeho plnosti (Dt 10,14; Ž 24,1n; L 6,1-5; 1K 10,26); a právě tento svět se svou tělesností i časovostí se má stávat Božím příbytkem (Gn 2,1-3; Ex 24,8; Iz 66,1; Ab 2,14; J 1,14; 1K 6,19n). Navíc ani nové stvoření se nepředstavuje jako cosi nehmotného, nýbrž spíše jako vzkříšení a vykoupení těla (Ř 8,23; 1K 15 aj.). První odpovědí člověka coby tvora a dítěte Božího má být tedy vděčnost (Ř 1,19nn; 1Tm 4,1nn), zásadní jeho modlitbou je prosba o chléb na každý den.
- **Boží a náš svět:** Zrovna modlitba Páně potvrzuje Boží zájem o náš svět; a naše povolání zúčastnit se aktivně tohoto Božího zájmu. Druhé tři prosby (o „*naše*“ věci) jsou prvním dvěma či třem prosbám (o věci Otcovy) nejen volně přidruženy, nýbrž první prosby (o posvěcení Jména, o příchod Božího království, o uskutečnění jeho vůle) se v těch druhých naplňují (třebaže jistě nejen v nich). Dvě půle modlitby Páně jsou pak dvěma stranami téže mince, přičemž iniciativa vychází z Boží strany: „*jako v nebi, tak i na zemi*“.

- Otec vedle svých věcí, ba ve svých věcech, pečuje o věci naše; nebeská vůle se má dít právě na zemi. Bůh svět stvořil a denně o něj pečuje, jak vyjadřují teologické koncepty prozřetelnosti, kontinuálního tvoření (creatio continua) či všeobecné milosti. Prosba o živobytí (jídlo, pití, oděv, domov, práce, zdraví, mír atp.), stejně jako díky za ně proto patří do naší modlitby. Na rozdíl od svých předků asi ve všedních věcech nepocítujeme závislost na Bohu tak naléhavě – máme lékařskou vědu, dovoz potravin, průmyslové zemědělství atp. A přece jsme na Bohu stejně závislí! A právě prosby (a díky) za vezdejší potřeby jsou prvním cvičštěm víry, lásky a naděje. Pandemie nás jistě také o mnohém poučila...
- Vedle výkladu prosby můžeme věnovat čas prosbám a přímlovám za své potřeby a za svět.

Z katechismu:

Co všechno se může skrývat pod „chlebem naším vezdejším“?

- Ž 90,9-12: *žít sám*
- Ž 90,15-17: *zdar práce*
- Ž 91,1-6: *ochrana v nemoci a nebezpečí*
- L 12,22: *jídlo, oděv*

Jakých postojů se máme vyvarovat ve vztahu k živobytí?

- Ž 95,7-11: *reptání, nevděk, žádozivost*
- L 12,13-21: *pocit soběstačné zajištěnosti nezávislé na Bohu, hamiznost*
- L 12,22-30: *obavy, starosti, shánčivost*

Jak si naopak máme počínat?

- L 11,5-8: *prosít vytrvale*
- L 11,9-13: *prosít s důvěrou v Boží dobrotu*
- L 12,22-30: *důvěřovat Bohu, že zná naše potřeby*
- L 12,31-34: *hledat Boží věci, pomáhat potřebným*

Kázání o modlitbě 4: Pozvání a omluvy (L 14,15-24)

21. března

Ve světě vezdejších radostí a starostí nás Kristus zve k hostině Božího království. Leccos nám může bránit v následování Ježíše, ve ztišení před ním. On ale předčí to všecko.

- **Hostiny:** NZ nesmlčuje pověst Ježíše co oblíbeného spolustolovníka (7,33n). V pohostinné orientální kultuře byly hostiny i pro Ježíše příležitostí k výuce - na způsob helénských sympozíí (7,36nn; 10,38-42; 11,37nn; 22,24-30; 24,36nn), a také – coby syčení potřebných či společenství s hříšníky - podobenstvím, ba projevem přicházející spásy (4,25n; 5,29-32; 6,21a; 9,10nn; 14,15nn; 15,1n.22nn; 19,5-10; 24,13nn). Ne náhodou se ovoce Kristova kříže zpřítomňují právě kolem stolu (22,7nn; srov. 1K 10,1nn; Ex 12,1nn); ne náhodou je i dokončená spása líčena coby hostina (1,53; 13,29; 22,15.18.29n; srov. Zj 19,6nn; Iz 25,1-8; 55,1-5 aj.). Také pro nz církev zůstává stůl „spásným“ i neuralgickým bodem (Sk 2,41nn; 6,1nn; Ř 14,1nn; 1K 8-11; Ga 2,11nn aj.), podobně jako tomu bylo ve sz Izraeli (Dt 12-14 aj.).
- **Pasáž:** V L 14 je hostina příležitostí k výuce o sabatu (v1-6), pokoře (v7-11) a štědrosti (v12-14). Hostovské i hostitelské chování – jistě jako příklad obecnějších postojů - má eschatologické dopady (v11.14). Na Ježíšovo eschatologické blahoslavenství odpovídá podobným zvoláním jeden z hostů (v14n), což je zase Ježíšovi pobídkou, aby řečené shrnul příběhem (v15nn): Hostina, resp. pozvání k hostině a jeho odmítnutí či přijetí, je obrazem Božího království, resp. ochoty či neochoty do něj vstoupit, ochoty či neochoty následovat Krista (v25nn). Původně pozvaní se na poslední chvíli omlouvají (v17-20.24; srov. v12.25nn; 1,53; 7,36nn), banket se proto plní narychlo svolanými náhradníky (v21-23; srov. v2.13; 1,53; 15,1n aj.). L 14 vrcholí varováním před odmítavostí, pohodlností (v24.27.33.34n; srov. 13,25-30).
- **Pozvání:** Původně pozvaní lidé v příběhu jsou takřkajíc ti zajištění, zvýhodnění (v18-20); snad odkazují ke zbožným své doby (v1.15; 15,2.25nn; 19,9-14.15-17; 20,45-47 aj.). Nouzově sezvaní, ba přinucení, jsou naopak zástupci městské (v21n) a venkovské (v23n) chudiny, v L typicky lidé, kterým předně platí Ježíšova – a učednická – zvěst a péče (v21; srov. v13; 1,46nn; 2,8-11; 4,18.25n; 6,20; 7,21n; 14,13; 16,20-22; 18,22; 19,8; 18,35). Evangelium i zde – ve světle a ve stínu kříže (v27) - zpochybňuje stavovské výhody a přehodnocuje osvědčené hodnoty (v11.24; v26; 1,51-53; 13,30); spása je zároveň soudem nad lidskými silami či privilegii (v21a; 1K 1,18-31 aj.). Pozvání je naopak vždy darem (v12-14), který lze přijmout, anebo odmítnout, následovat, anebo promarnit (v25nn). Vyvozovat odtud ucelené doktrinální výpovědi o svobodné lidské vůli (v18-20), či naopak o neodolatelné milosti (v21-23) by překračovalo úmysl podobenství: varovat před nevděčnou nepozorností vůči Božímu milostivému dílu v Kristu (v24nn).
- **Omluvy:** Omluvy pozvaných znějí slušně a racionálně – obhlídka nového pole, zkouška nových volů či večer strávený s novomanželkou jsou dobré důvody, proč se omluvit z nějaké večeře. A to tím spíše, že Zákon uvádí podobné důvody dokonce pro neúčast na válce (Dt 20,5-7; 24,5; srov. L 14,31n). Pro hostitele – Boha, Krista - je však odmítnutí vždy zraňující (v21; srov. Iz 5,1nn; Jr 2,1nn atp.). Kristus – a Boží království - navíc relativizuje i základnější životní hodnoty (v26n; srov. Fp 3,4nn). S příběhem lze jistě říci, že všichni jsme „chudáky, mrzáky, slepými a chromými“, kterým se dostalo pozvání, takřkajíc přesahujícího naši „společenskou třídu“, naši duchovní způsobilost.
- Příběh se dotýká „chleba našeho vezdejšího“. Ač nemluví přímo o modlitbě, nýbrž o následování Krista a o přebývání v Božím království, může se stát podobenstvím našeho přístupu k životu, k obecenství s Pánem u „stolu“ slova a modlitby i křesťanského společenství. Kázání se může věnovat kráse Božího pozvání a našim překážkám či výmluvám, které se často točí právě kolem otázek živobytí.
- **Další bohoslužebná čtení:** Ž 96; Fp 4,4-6

Svět, ve kterém pečujeme o živobytí, je zároveň místem, kde se proviňujeme proti Bohu i bližním a sami se stáváme obětí viny. Otcovo království, přicházející do světa, spočívá ve vládě Božího práva, a zvláště ve vládě jeho milosti. Naše modlitba má proto být také pokáním - prosbou o odpuštění a odpouštěním.

- **Znění:** Mt (6,12) a L (11,4) se mírně liší. Mt mluví o „vinách“, resp. „dluzích“, L o „hříších“. Dovětek zní v Mt: „jako i my jsme odpustili našim viníkům [dlužníkům]“, L čte: „neboť i my odpouštíme našim viníkům [dlužníkům]“. Oba tvary (řecké perfektum „odpustili jsme“ i přítomný čas „odpouštíme“) vyjadřují smysl perfekta v hypotetickém aramejském originálu, totiž aktuální platnost dokonaného děje: „odpustili jsme a nyní tedy tímto odpouštíme“. Podobně i spojky („jako“, „neboť“) k sobě obě části prosby vztahují jako zrcadlové obrazy a vyjadřují obousměrnou souvztažnost Božího a našeho odpuštění.
- **Odpouštějící Bůh:** Ve SZ patří odpouštějící milosrdenství k výkonu Hospodinovy vlády nad Izraelem a světem; nachází se dokonce takřkajíc v jádru jeho jména, je předpokladem Boží přítomnosti v chrámu (Ex 34,6n; Nu 14,17-20; srov. Gn 18,23nn; Lv 1-6; Lv 16; 103,1-12 aj.). Jen díky Božímu odpuštění zůstal Izrael – od exodu po návrat z exilu – Božím lidem, David králem, žalmista Božím člověkem atp. (Da 9; Ezd 9; Neh 9; Ž 32,1nn; 78; 106). Lidský hřích totiž trvale narušuje stabilitu stvoření a ohrožuje člověka před Bohem (Gn 3,1nn; 6,1nn; Ex 33,3-5 aj.). A jelikož zákon coby cesta k životu (L 10,25-28) opakovaně kvůli hříchu selhává, musí právě odpuštění, zvěstované zákonem i proroky a Pánem Bohem vždy nově vybojované, prolamovat zákonnou rovnici hříchu a zaslouženého trestu (srov. Ex 20,5b-6 a 34,6n; Jr 3,1; Oz 11,8n; Ř 3,21nn atp.).
- **Evangelium:** Odpuštění patří k ústředním darům zvěsti o spasení – a o království -, kterou přinesl Ježíš (1,77; 3,3; 24,47; Sk 2,38n). Sloužil lidem odpuštěním hříchů (5,20n.23n; 7,47n; 23,34). Proslul tím, že hodoval „s celníky a hříšníky“ (5,30; 7,34; 15,1n; 19,7), což vysvětluje v podobenstvích (7,40nn; 15,3nn). Přiznání hříšnosti, prosba o odpuštění jsou odpovědí na jeho lásku a svatost (5,8; 18,9-14). V Písmu najdeme vyznání formulovaná konkrétně (19,8; 23,41b; 1J 1,9; Ž 73,21n) i obecně (5,8; 18,13; Ž 51; 19,13n), stejně jako přímlyvy zástupné, ale i solidární (23,34; Ex 32,32; 1Kr 8,34nn; Jr 3,25; Da 9,4nn).
- **Prosba:** Modlitba Páně mluví obecnou („hříchy“) a solidární („naše“) řečí, přičemž jistě zahrnuje viny, jichž jsme si vědomi, i viny skryté (Ž 19,13). Prosbu o odpuštění přitom propojuje jednak s lidským živobytím a zápasem (11,3n), jednak s posvěcením Otcova jména, resp. Otcovým kralováním (11,2): proviňujeme se proti Bohu i proti lidem, proti světu; v Božím odpuštění se posvěcuje jeho jméno, prosazuje jeho vláda, uvádí se do pořádku naše životy. Ve světě se ovšem sami stáváme obětí hříchu, lidé se na nás proviňují, stávají se našimi dlužníky, a máme tedy sami co odpouštět, jak říká dodatek.
- **Dodatek:** Jeho znění (Mt: „jako jsme odpustili“, L: „neboť odpouštíme“) nechce sugerovat nárok na Boží odpuštění. Lze jej spíše chápat jako popis předpokladu pro Boží odpuštění; anebo snad lépe řečeno: Potvrzujeme tu závazek, vyplývající pro nás z Boží milosti - odpustit a opakovaně odpouštět, neboli být dětmi svého Otce, posvěcovat jeho jméno, v jehož jádru přece stojí právě odpuštění (24,47; Ex 34,6n), naplňovat Boží královskou vůli odpouštět (4,18n; Mt 18,21nn). K odpuštění našim viníkům může patřit rozhovor, který vyžaduje víru, ale i sebekritičnost a modlitbu (17,3-6; Mt 7,1-11; 18,15nn). Jakkoli asi neumíme zcela zapomínat a mnohé rány léčí teprve čas, v odpuštění zásadně upouštíme od vlastních nároků, od svého řešení sporu, rozhodujeme se pro dobré jednání a předáváme věc do rukou Božích (Ř 12,17nn). Jako se svou prací stáváme spolupracovníky Božího tvoření (Gn 2,5.15), tak se odpouštěním projevujeme jako podílníci Kristova evangelia (6,32-38; Mt 5,7; 5,21-24; 5,43-48; 6,14n; 7,1n; Mk 11,25; Ef 4,32 – 5,2; 1J 3,16nn). Kdo naopak lidem nechce odpustit, uzavírá se odpuštěním, tedy i odpuštěním Božímu, opouští takřkajíc dům Otce a dvůr Krále (15,25nn; Mt 6,15; 18,23nn; Jk 2,13).

- Tato prosba nám připomíná, že naplnění všech žádostí modlitby Páně skutečně záleží jedině na Boží dobrotě a milosti. Potřebujeme odpuštění! Ale potřebujeme také odpouštět. Souvislost celé modlitby ukazuje, že hřích není jediným problémem, který Bůh, náš Otec a Král, chce řešit; a přece odpuštění zaujímá prominentní místo. Jde tu o jedinou prosbu k Otci, která výslovně obsahuje i náš závazek, resp. která z nás dělá spoluúčastníky Božího díla.
- Rozhovor můžeme věnovat také obtížím spojeným s naším odpouštěním. V popředí však musí zůstat to primární – Boží vůle odpouštět, jeho otcovská dobrota. Ústředním bodem pokání – i bratrské zpovědi – je přece ujištění o daru odpuštění.

Z katechismu:

Proč patří naše hříchy do modlitby?

- Ž 99,1-5: *protože Bůh je zákonodárcí a soudce, je Bohem práva*
- L 17,26-30: *protože všichni i my sami čelíme Božímu soudu*

Jak vypadá pokání?

- L 15,11-21: *v uznání a vyznání viny, k návratu k Otci, v převzetí odpovědnosti*
- L 18,9-14: *v pokorné prosbě o smilování, bez obližení se na druhé, bez výmluv*
- L 19,1-10: *v hledání Krista, v nápravě chyb, je-li možné, ve změně života bez ohledu na lidi*

Jak vypadá Boží odpuštění?

- L 15,4-5.8: *Bůh aktivně hledá hříšníka a raduje se, když ho – v daru pokání – nalezne*
- L 15,22-24: *Bůh nás milosrdně přijímá, obnovuje, ujišťuje nás*
- L 19,5.9-10: *Kristus s námi přebývá*

Jak má vypadat naše odpuštění?

- L 15,25-32: *neodpuštění je odmítnutím, závisť, separací; odpuštění se projevuje v přejnosti, ve společenství*
- L 17,3-6: *odpuštění vyžaduje víru, může mu předcházet otevřený rozhovor*

Kázání o modlitbě 5: O pravé a falešné zbožnosti (L 20,45 – 21,4)

28. března

Uprostřed chrámu se odehrávají dramata lidského srdce. Vedle okázalosti tu stojí skromná oběť, vedle zajištěné štědrosti prostá vděčnost a důvěra, vedle úsilí o lidský vliv nenápadné Boží uznání.

1. Špatný příklad zákoníků (20,45-47)

2. Dobrý příklad vdovy (21,1-4)

- **Protiklady:** Čteny spolu – spojeny sousedstvím v textu, scénérií chrámu (19,45 – 21,38) a některými motivy - představují tyto dva oddílky další z typických evangelních kontrastů, kde proti sobě stojí kající a spravedliví (5,27-32; 7,36nn; 15,11nn; 18,9-14), chudí a bohatí (6,20-26; 14,15-24; 16,19nn; 18,18-30), outsideři a naši (10,29-37) či naslouchající a zaneprázdnění (8,19-21; 10,38-42). Zde proti sobě stojí - nejprve v Ježíšově varování (20,45-47) - zákoníci a jejich obdivovatelé, hostitelé, uctíví kolemjdoucí, návštěvníci synagóg; a pak - v příběhu od chrámových pokladnic (21,1-4) - bohatí donátoři a chudička vdova. V obou oddílech jde o motiv zbožnosti, společenského statutu, majetnosti; v obou vystupuje „vdova“ (20,47a; 21,1-4); v obou jde o Boží hodnocení (20,47b; 21,3).
- **Postavy:** *Vdova* je v L zástupkyní nejchudších, bezbranných, potřebných (4,25n; 7,12; 18,3; 20,47a), ovšem také nositelkou prorocké příkladnosti (2,37; 18,3; 21,2; srov. 1,48). *Bohatí* jsou naopak spojování s bezohledností a ztraceností (6,24-26; 12,16; 14,21; 16,19nn; 18,23.25; srov. Jk 5,1-6); výjimkou je kající Zacheus (19,1nn). *Zákoníci* či písaři (srov. Ezd 7,6; Jr 36,32) jsou teologové, experti na otázky Božího zákona a tradice, takřkajíc představitelé „světské“ i „duchovní“ vrchnosti. V L vystupují – často po boku velekněží či farizeů – jako Ježíšovi kritikové a nepřátelé na život a na smrt, resp. jako varovné příklady v Ježíšových promluvách (5,21.30; 6,7; 9,22; 11,53n; 15,2; 19,47; 20,1.19.46; 22,2.66; 23,10); výjimky potvrzují pravidlo (23,39; srov. 15,2.31; Mt 13,52).
- **Varování:** Obdobná varování najdeme i jinde (11,37nn; 12,1-3; Mt 23,1nn; Mk 12,37-40; srov. 14,7-11; Mt 6,5); nesou se v duchu sz proroků (Iz 1,10nn; Jr 2,5nn; Ez 11; 13; 34 aj.) a také pozdější rabínské kritiky farizeů, jak ji zachycuje Talmud. Zde varuje Ježíš před příkladem a vlivem takových učitelů a pastýřů, kteří vnější znaky svého úřadu vystavují na odív (dlouhé řízy), očekávají od lidí projevy úcty (pozdravy, přední místa), okázale či na oko se modlí, resp. pod záminkou duchovní služby se dají hostit (2Tm 3,6n). Ježíšovi žáci mají jednat jinak: bez ohledu na počty a výhody, bez okázalosti a postranních úmyslů.
- **Příklad:** Ježíš tu (21,1-4) nesoudí bohaté, ale vyzdvihuje vdovu: darovala Bohu vše, vlastně se mu vydala všanc. Talmud později vzpomíná, že na chrámovém nádvoří žen (mezi vnitřním nádvořím mužů a vnějším nádvořím národů) stálo třináct pokladnic, opatřených nápisy, které oznamovaly účel darů (srov. J 8,20?). „*Dvě drobné mince*“, jež vdova jako „*dar*“ („...*Bohu*“, doplňují významné rukopisy L) vhodila do pokladny, byla dvě lepta (12,59; lepton: l.): 2 l. = quadrans, čtyrák (Mt 5,26; Mk 12,42); 8 l. = assarion (12,6n); 128 l. = denár (10,35; 20,24) či drachma (15,8n), což byla zhruba denní dělnická mzda. Vdova byla tedy velmi chudá, a přece to poslední dala na potřeby chrámu či snad jiných chudých. Její oběť je Bohu vzácná a je vzorem pro učedníky (14,26n; 18,22.28-30; Ř 12,1-2; 2K 8,12; 1Tm 6,6-10).
- Ani tento oddíl nemluví přímo o modlitbě (kromě negativní zmínky v 20,47), nastavuje však zrcadlo naší zbožnosti. Kalkulujeme s lidským uznáním, anebo se velkodušně vydáváme všanc Bohu? Je zbožnost způsobem, jak získat „sociální kapitál“, anebo je bohatstvím sama v sobě? Je ornamentem pro oko, anebo neokázalým postojem? A modlitba je nástrojem mého „společenského růstu“, anebo je službou Bohu a lidem?
- **Další bohoslužebná čtení:** Ž 102,13-23; Ga 6,7-10

Modlitební katechismus 6: Neuved' nás v pokušení...

29. března – 1. dubna

Modlitba Páně nahlíží lidský život optikou živobyť, vztahů či vin a zápasu se zlem. I zde se má posvěcovat Otcovo jméno, ustavovat jeho království, dít jeho vůle. To když ho prosíme o sílu, ochranu a vysvobození; to když prosíme, aby nás svou královskou mocí zachoval pro sebe samého a pro svou slávu.

- **Znění:** Některé starověké rukopisy L neobsahují „*ale vysvobod' nás od zlého*“ (srov. Mt 6,13). Tato slova se někdy pojednávají jako sedmá prosba (např. Luther). Spíše však jde o dovětek uvedený spojkou „*ale*“, který má prosbu zesílit: „Nejen nás neuved' do pokušení, ale zbav nás vůbec ode všeho zlého.“
- **Nejasnosti:** Prosba od starověku volala po výkladu, Bůh nás přece nepokouší a neuvádí do pokušení (Jk 1,13n). Např. Augustin proto změkčuje: „Nenech nás podlehnout pokušení.“ S ohledem na řecký text (sloveso s předponou: *eisferó* - vést *do*) podobně jiní v prosbě slyší žádost, abychom do pokušení neupadli *úplně* (22,46; Mt 26,41: *eiserchomai*, vejít *do*). Mnozí (M. Luther, J. M. Lochman, papež František aj.) chápou sloveso „*neuved'*“ v kauzativním smyslu: „Prosíme, *vypůsob*, ať nevejde do pokušení.“ Formulaci ale lze také rozumět tak, že prosíme, aby nás Bůh ušetřil pokušení jako takového (O. Cullmann). Víceznačný je i význam „*od zlého*“ v dovětku. Řečtina neumožňuje určit, zda přídavné jméno *ponéros* je tu v rodě mužském („*Zlý*“, ďábel, srov. Mt 13,19; Mk 4,14; L 8,12; Ef 6,16), či středním („*zlo, zlé*“, srov. 3,19; 6,22.45; Mt 5,11).
- **Pokušení:** Použité řecké *peirasmos* označuje dle kontextu **1)** pokušení k hříchu, nebo **2)** zkoušku, v níž se má člověk osvědčit (4,13; 8,13; 22,28.40; Jk 1,2.12; 1Pt 1,6; 2Pt 2,9 aj.). Také sloveso *peirazó* nese významy **1)** svádět, **2)** zkoušet či **3)** pokoušet se o něco (4,2; 11,16; Sk 15,10; 16,7; 2K 13,5; Jk 1,13n aj.). Pokušitelem k hříchu je satan (4,1nn; 1K 7,5 aj.) nebo vlastní žádostivost (Jk 1,13n; Ř 7,14nn). V Písmu ale také vidíme, že Bůh může zkoušet víru a charakter člověka (Gn 22,1; Ex 16,4; 20,20; Dt 8,2.16; 13,4n; Ž 26,2); že někdy používá satana coby nástroje (22,31n; srov. Jb 1-2); a že ve zkouškách člověk může obstát (Gn 22,12.16n; Dt 5,23-29; Jk 1,2-4.12; 1K 10,13), anebo se mu naopak zkoušky mohou stát místem pokušení a selhání (Ex 16; Dt 13; 1Pa 21). Pán Ježíš je pokoušen lidmi (11,16; Mt 22,18; 1K 10,9; srov. Ex 17,2.7; Dt 6,16; Ž 77,18 aj.) i ďáblem, přičemž na místo pouštního pokušení ho vyvedl sám Duch svatý (Mt 4,1; Mk 1,12n; L 4,1n). *Peirasmos* (i pocházející od Boha) je tedy vlastně vždy jak zkouškou, příležitostí k růstu, tak pokušením k pádu (od ďábla či hříchu). Čisté rozlišení uvnitř věci samé – a uvnitř termínu - není zřejmě možné.
- **Zlo:** Zlo je v NZ spojováno se Zlým, s ďáblem. V Písmu ale najdeme také místa, kde zlé vychází z ruky Boží (Ex 32,12.14; Iz 45,7; Am 3,6; Jon 3,10; Jb 2,10; Ž 44,10nn; 89,39nn aj.). Bible na jedné straně zdůrazňuje Boží čistou dobrotu (1J 1,5; Jk 1,13.17), jakož i Boží, resp. Kristovu nezpochybnitelnou moc, a to i nad zlem a nad Zlým (10,18; Ž 82; Jb 1-2; Mt 28,18n; Fp 2,9n). Na druhé straně ale vidíme Boha, jak se zlem zápasí, dokud zlo nebude poraženo (13,16; 22,3; Ž 74,12-17; 1K 15; Zj 20 aj.). Do tohoto napětí mezi Boží všemocí a zápasem, mezi zaslíbením a naplněním spásy, mezi křížem a konečným zjevením Vzkříšeného je zasazen náš život. O tomto napětí svědčí i modlitba Páně ve všech svých prosbách.
- **Závěrečná prosba:** V šesté prosbě modlitby Páně tak snad jde o (podle některých dětinskou, nerealistickou) prosbu (která ale jistě patří do modlitby Božích dětí, jsou-li si vědomy své slabosti), aby nás Bůh raději ušetřil pokušení, a vůbec všech zkoušek, jež se nám tak snadno pokušením stávají. „*Svody sice nutně přicházejí*“ (Mt 18,7), ale přece Bohu „*je všechno možné*“ (Mk 14,36; Mt 26,39; srov. 1K 10,13; Mt 24,20-22). „*Svět ve zlém leží*“ (1J 5,19), ale smíme nad ním z Boží moci s Kristem vítězit (1J 5,5nn). Posvěcení Otcova jména, příchod jeho království a uskutečnění nebeské vůle na zemi cílí také k vysvobození ze zlého (19,10; 21,27n; 24,46n; srov. Sk 3,19n; Ř 8,18nn; 1K 15; Ef 1,9n; Fp 2,9-11; Ko 1,19n; Zj 21). V závěrečné prosbě se prolíná současnost s eschatologií: prosíme o Boží ochranu a spásu na každý den, ale vyhlížíme i konečné Boží vítězství a své vykoupení v den poslední (22,28-30; srov. 1Pt 1,6-9; 5,8-11; Ef 6,10nn atp.).

- V poslední prosbě, zesílené dovětkem, se uzavírá kruh modlitby Páně: posvěcení Otcova jména, tedy příchod jeho království a prosazení jeho vůle, se odehrává uprostřed zápasů našeho světa, jmenovitě uprostřed našich zápasů se zkouškami a se zlem, ba se Zlým. Právě na Otce se smíme obracet, vždyť on je s to „nevést“ nás do zkoušek a pokušení, ochránit nás v nich či nás jich ušetřit, a vůbec nás i svět „zachránit“ ze všeho zlého. Dělá to paradoxním způsobem – skrze zápas se zkouškami a křížem - v Kristu (22,39-46). Spolu s ním zdárně provede i nás (22,25-30).
- Setkání může být příležitostí přemýšlet nad biblickým čtením tohoto týdne (L 21-23; Ž 103-105) či nad katechismy o povaze zkoušek, pokušení, o Boží moci a pomoci.
- A pokud je to možné, nezapomínejme na vzájemné přímlyvy.

Například jakým zkouškám a pokušením byl vystaven Ježíš?

- L 22,41-46: *smutku, strachu, samoty, váhání*
- L 23,7-11: *možnosti se předvést, zachránit se*

Například jakým zkouškám a pokušením můžeme čelit my?

- L 21,7-9: *falešným „Kristům“ a „evangeliím“*
- L 21,10-12.16-17: *pronásledování, zradě, bolesti*
- L 21,34-35: *starostem o živobytí, nezřízenosti*
- L 22,24-25: *touze po velikosti, možnostem ovládat druhé*
- L 22,54-60: *strachu, tlaku okolí; nedůvěře vůči Ježíšovu slovu (L 22,34n)*

Jak nám Kristus pomáhá obstát, jak nás zachraňuje?

- L 21,13-19: *přislíbení pomoci a spásy*
- L 21,36: *polídkou k modlitbě, výhledem k setkání s Pánem*
- L 22,31-34: *vou přímlyvou, pověřením k novému úkolu, otevřeností ohledně naší slabosti*
- L 22,40: *pozváním k modlitbě*

Proč smíme Boha prosit o ochranu a vysvobození?

- Ž 103,8-14: *protože je náš Otec a Stvořitel; je soucitný, milosrdný, ví, co jsme zač*

Kázání o modlitbě 6: Ježíšovy královské modlitby (L 23,33-46)

2. dubna (Velký pátek)

V posledních slovech se Ježíš projevuje jako král Božího království - „ukřižovaný Bůh“. Vyjadřuje se v nich také smysl Kristova kříže: i my žijeme z Ježíšových přímlov, příslibů, oddanosti až na smrt.

1. Ukřižování a přímlova (23,32-34a)
2. Výsměch a příslib (23,34b-43)
3. Temnota a odevzdání (23,44-46)

- **Lukášovy pašije:** Jako ostatní evangelia věnuje i L finále událostem posledního týdne (Mt 21-28; Mk 11-16; L 19-24; J 12-21): Sem míří Ježíšova činnost i slova (2,34n; 6,7.11; 9,22nn.44; 11,53n; 13,33; 14,27; 18,31-34; 19,47; 22,19n), tady Bůh uskutečňuje smlouvy s Izraelem a takřkajíc se opět ujímá trůnu (1,32n.51-55; 2,11; 3,22 aj.). Ježíš je „Kristus“, „Syn Boží“ (srov. 2S 7,14), „král“ Izraele, zní klíčová výpověď evangelních pašijí (22,67-71; 23,2n.35-37n.39-43; srov. také 23,31: Sd 9,8nn; Iz 4,2; 11,1; Ez 31,1nn aj.). V detailech, chronologii (v36n.44: Mk 15,33-36; v45n: Mk 15,37n atp.) a některých důrazech se evangelia mezi sebou liší. Ve srovnání vynikne Lukášův důraz na účastný doprovod lidu (v27.35a.49) a na Ježíšova smířená poslední slova (v46; srov. Mk 15,34-37): Jako by tma, o níž mluví synoptikové, nebyla nocí opuštěností, nýbrž temnotou svatě Otcovy blízkosti – Golgota jako „nový Sinaj“ (v46-49; srov. Ex 19,17nn; 20,18nn; 40,34n; Ž 18,10nn; 97,2 aj.). Co se tu děje, to „vysvětlují“ zejména Ježíšova slova (v34.43.45).
- **Ježíšova slova:** Tři výroky z kříže, které přináší L, jsou jednak Ježíšovou bezprostřední reakcí na dění (na brutalitu, prosbu zločince, tmu), jednak naznačují ovoce Kristova kříže, resp. povahu Ježíšova kralování: tím je a chce být, toto pro nás dělá, právě těmto slovům smíme věřit! Ježíš nesahá k božské moci, nesoudí ani se nebrání, natož aby nadával (srov. Iz 53), nýbrž prosí Otce o *odpuštění* pro své katy, příslibuje *spásu* kajícímu spolu-popravenému a sám – v chronologii L jakoby roztrženou oponou chrámu (v45n; Žd 6,19; 9,3; 10,20; srov. Mt 27,51-53) – vstupuje *k* Otcí. Právě tak je Ježíš Král, byť mu to zrovna kříž měl upřít (v35-39; srov. Ga 3,13n; 1K 1,18nn; 2K 5,19-21). Dva ze tří výroků jsou modlitby: i ony jsou obětí Bohu a darem spásy pro nás; i ony jsou žezlem jeho vlády (Žd 5,7-9; Ř 8,33n). A jsou vzorem či důvodem, zmocněním také naší modlitby (11,1-13; J 16,23nn; Mt 6,5-15).
- **Výsměch:** Na rozdíl od Mt a Mk zmiňuje L soustrastnou účast zástupů a víru zločince (v27.35a.40.48n); také Ježíšova poslední slova zní v L smířeně (v46; srov. J 19,30). Výsměch radních, katů a zločince i tak zůstává v jádru scény (v35b-39). Ozývají se v něm sz posměšky na adresu spravedlivých (Ž 3,3; 22,9.19; 69,8nn aj.) a Ježíšova pokušení (4,3.9.23). Radikálně – a tváří v tvář faktům „oprávněně“ - zpochybňují Ježíšovo vyvolení Bohem a mesiášství, tj. kralování, a to – podle nich - Ježíšovou neschopností „zachránit sám sebe“, natož jiné. A přece právě takto je Ježíš Zachránce, Král i Syn Otce (v34.46; 24,45nn; Fp 2,6nn). Nápis na kříži tak proti úmyslu autorů vyslovuje pravdu evangelia (v38; 1,32n).
- **Příslib:** Ježíš kraluje přímlovou, příslibem a poslušností Otcí. Kající zločinec se ke Kristu přiznává (v40), uznává vinu (v41) a s prosbou o budoucí spásu vyznává víru (v42). Z Ježíšova výroku asi nelze odvodit ucelený obraz, co se s člověkem děje po smrti. Pojem „*ráj*“ navazuje na Eden (Gn 2,8nn; Iz 51,3; Ez 23,18; Jo 2,3) a v NZ odkazuje k Boží sféře (v43; 2K 12,4; Žj 2,7). Jde o totožnou, či odlišnou realitu, jakou je Ježíšovo „*kralovství*“ z kajícíkovy prosby? Ježíš jej každopádně přijímá za svého (v43; 1K 1,8n aj.).
- Pasáž ukazuje Ježíše jako krále - modlitebníka. V situaci, kdy „nezbývalo než se modlit“, vyjadřují jeho modlitby paradoxně *moc* a *dosah* evangelia: vyprošené odpuštění hříchu a příslibené společenství s Kristem a v Kristu s Otcem. Kázání může povzbudit k víře - v Kristovy přímlovy, sliby, jednotu s Otcem: to vše pro nás, jeho nepřátele i účastné příznivce, kajícíky na kříži i přátele u paty kříže.
- **Další bohoslužebná čtení:** Ž 105,1.24-45; 1K 1,8n

Kázání o modlitbě 7: S Kristem na cestě (L 24,13-35)

4. dubna (Neděle vzkříšení)

V Ježíšově doprovodu se učedníci od vlastních zmatených potřeb a zkušeností obrací k Božím slovům v Bibli a k poznání Krista ve společenství stolu. A odtud zpátky na cestu k bratřím a do světa!

1. Učedníci svědčí o své zkušenosti s Ježíšem (24,13-24)
2. Ježíš učedníkům vykládá Písma (24,25-27)
3. Ježíš se dává učedníkům poznat u stolu (24,28-35)

- **Vzkříšený:** Evangelia končí zprávou o Ježíšově zmrtvýchvstání. Nejde o happy end či dodatek k pašijím. Potvrzuje se tu a projevuje evangelium, Ježíšovo učení a služba, zvl. kříž, jako Boží revolta a převrat (1,32n; 1,51-55; 5,27nn; 6,20nn aj.), jako očistění a smíření, nové stvoření (4,16nn; 4,31nn; 5,12nn; 7,11nn atd.): Vzkříšením naplnil Ježíš Písma (v6n.25.44); přemohl smrt (v5-7.23n.39-44.46); vstoupil do své královské slávy (v26.51); seslal Božího Ducha (v49); ohlásil národům pokání (v21.47). Srov. Sk 1-2.
- **Lukáš:** Evangelia svědčí o tělesné realitě Ježíšova vzkříšení – přičemž jeho tělesnost přesahuje tělesnost starého světa – a o identitě vzkříšeného s ukřižovaným (v31.35.38-40). L navíc podtrhuje, že vzkříšením se naplňují Ježíšova slova (v6n; 9,23.44; 22,16.18.29.69; 20,27nn) a slova Písem (v25-27.44-47). Emauzští učedníci vlastně dosvědčují fakta evangelia – představují však pro ně zklamané naděje (v19-24); teprve Písmo, resp. Ježíšův výklad dává faktům pravý smysl (v25-27.32.44nn; 16,30n). Ježíše rozpoznávají ale až „v [při, podle?] lámání chleba“ (v30n.35; 22,19; 9,16). V L 24 se tato cesta – od zmateného osobního svědectví k řádu Písma a k poznání Ježíše – v chiastické struktuře opakuje a obměňuje:

bezradná rozmluva učedníků o událostech	v13-16	v48nn	svědectví z Ducha o smyslu událostí	↑
evangelní události s důrazem na kříž	v17-24	v46n	evangelní události s důrazem na vzkříšení	
naděje na vykoupění Izraele			zvěst o pokání a odpuštění národům	
výklad událostí Písmem	v25-27	v44-46	výklad událostí Písmem	
stolování a chléb	v28-30	v37-43	tělo a ryba	
Ježíšovo sebeodhacení	v31	v36b	Ježíšovo sebeodhacení	
svědectví učedníkům v Jeruzalémě	v32-35	v36a	rozprava učedníků v Jeruzalémě	

- **Slova a vidění:** L 24 užívá slovesa, jež vešla do teologie: *homileó* (v14n), *di-[h]erméneúo* (v27), *exégeomai* (v35); k diskusi, sporu se vztahují slovesa *syzéteó* (v15) a *antiballó* (v17). Potíží učedníků je nechápavost a nevíra vůči Písmu (v25; jinak Mt 28,17; Mk 16,11.14; J 20,21-31). L tento proces líčí také metaforou vidění: oči učedníků byly „[silou] drženy“, aby pak „byly otevřeny“ (v16.31; srov. v23.24.34.37.39.40). Proměnu působí Ježíš, který „šel s“ nimi (v15), vysvětloval jim Písma a z hosta se stal hostitelem (v29n).
- **Písmo:** Jaká místa, jež se k němu vztahovala, jim Ježíš vysvětloval „ze všech Písem“, „počínaje od Mojžíše a všech proroků“ (v27.44; 1,55.73; srov. 2Pt 1,16nn; 1K 15,3n)? Snad ta, která sám v L citoval (4,18nn; 5,14; 6,3n; 6,9; 7,27; 10,13n.24; 11,29-32; 13,34n; 14,5; 14,18-20; 16,16-18; 16,29; 20,37n.42n; 22,7.37.69; 23,29-31): Nemusí jít tedy nutně o jednotlivé „předpovědi“, ale o detaily osvětlující Ježíšovu činnost, či o biblické refrény, o „velký příběh“ Izraele a jeho reprezentantů (1,46nn; Sk 2,14nn; 7,1nn; Ř 4-5; 9-11 aj.): pohanou ke slávě (v26), z exilu domů (Dt 30; Iz 40nn), smrti k životu.
- **Stůl:** Stolování se Vzkříšeným (v29n.42n; srov. J 21,9-12) odkazuje k hostinám za Ježíšova života (5,29-32; 8,36nn; 15,1n.23n; 19,5-10 aj.), zvl. k poslední večeři (22,7-38) a ke konečné spáse (14,15nn; 22,16-18.29n), také ovšem ke stolování církve (2,42.46; 1K 11,17nn; Ga 2,11nn). Jako by společný stůl, zvl. pak Kristova památka, byl předním místem setkání s živým Kristem, poznání Krista, ač neviděného, ale věřeného, poznávaného z Písem, vyjasňujících i naši zkušenost (v31n).
- Cesta do Emaus je podobenstvím modlitby. Patří do ní naše zkušenosti, zmatky a naděje, světlo Bible a důvěra v Pána Ježíše – poznávání tohoto průvodce, vykladače, hostitele.
- **Další bohoslužebná čtení:** Ž 106,40-47; 1K 15,55-58